

Rom Nægkiariien sə rani mə nəfe i nəkukuə

Pol ramavən maməvisau irapw nægkiariien amasan səvəi Kristo ia kwopun me. Navəniən səvənhi səro kahar irə rino sampam nənə in rirai nəkukuə i revən ti nakalasia me fwe Rom ia nuk 56 uə 57. Ia navəniən səvəi Pol in rokeikei mə trukupwən mevən fwe Jerusalem nənə mevən mwi fwe taon Rom mine tənə Spen. In rirai nəkukuə i mə irəha tuhəpnəpenə ti nuveheien səvənhi. Nægkiariien asori ia nəkukuə i in i natukwatukwien. Pol ramahatən ia nəkukuə i mə: 1) iərmama riti riwən ratukwatukw; 2) Iesu Kristo əpa in ratukwatukw, məmher; 3) trini minuə səni nīpərhienien ia Iesu Kristo, in truvehi raka kitaha ia nīskaiien səvəi nərəhaien, nənə muvei pehe nimiruien vi m kitaha, nənə mo kitaha satukwatukw ia nəmri Kumwesən; 4) kitaha nakalasia me tsaməkeikei mharə ia narəien sə ro ikinan sə Kumwesən rokeikei.

Nægkiariien sə rakupwən

¹ Iou Pol. Iou iərmama riti sə iakamo tukwini nari m Iesu Kristo. Kumwesən rinəkwein iou mə aposol, nənə məmri karen iou mə iou iərmama takəvisau irapw nægkiariien amasan səvənhi. ² Nægkiariien amasan i, in ruvəni raka tui ia nægkiariien me səvəi profet me səvənhi səməme

kamharə ia Nəkukuə Ikinan. ³⁻⁴ Nəgkiariien amasan nəha raməgkiari ia Tini, in nəha Iesu Kristo Iərimənu səkitaha. In riməuvehe iərmama riti riməuku pen ia kwənəkwus səvəi Kig Tevit. In rimamhə nənə Kumwesən rahatən mə in Tini atukwatukw nəpən ro in rətui mwi ia nemhəien səvənhi ia niskaiien səvəi Nənimwən Ikinan. ⁵ Ia Kristo, Kumwesən ro ramasan m kimaha, muvehi pehe wok amasan m kimaha mə kimaha aposol me. Riməuvei pehe wok i m kimaha mə tahəkwein ia nərmama ia tənəmtənə me pam mə tuhəni nīpərhienien irə, mho nəkwən. Nənə nəpən irəha kamho iamīnha irə, mamhəuvehi utə nəghi Iesu.

⁶ Wok i rineste kimiaha mwi. Kimiaha nərmama Kumwesən rinəkwein ia kimiaha mə kimiaha səvəi Iesu Kristo. ⁷ Nəkukuə i rauvehe tukumiaha pam fwe taon nəha Rom. Kumwesən rokeikei kimiaha, məkwein kimiaha mə kimiaha nərmama ikinan me səvənhi. Pwəh Kumwesən tata səkitaha, mine Iesu Kristo Iərimənu səkitaha trouəriari pehe namasanien mine nəmərīnuien m kimiaha.

Pol rokeikei mə trevən mətoni nərmama me səvəi Iesu Kristo ia taon nəha Rom

⁸ Kurirə iakəgkiari iakuə ia nəghi Iesu Kristo takini vivi Kumwesən səiou tukumiaha pam ti nəri nə mə nərmama ia tənəmtənə me pam kamhəregi nəvisaiien ia nahatətəien səkimiaha. ⁹ Kumwesən sə iakamo tukwini nari min ia rerik pam ti nini irapwien nəgkiariien amasan səvəi Tini, in rinətə raka noien səiou mukurən mə ia nəpən me

---

1:3-4: Mat 22:42, Wok Me 13:33, Rom 9:5, 2Tim 2:8   **1:5:** Wok Me 26:16-18, Rom 15:18, Kal 2:7-9   **1:7:** Nam 6:25-26, 1Kor 1:2, 2Kor 1:1, Efes 1:2   **1:8:** 1Tes 1:8   **1:9:** Efes 1:16, Fil 1:8, 1Tes 2:5,10

pam iakani kímiaha ¹⁰ ia nəfwakiien me səiou. Iakaməres mə trini minuə nətərigien pərhiēn səvəi Kumwesən, in trəsevər ia suatuk riti pwəh iakuvehe mətoni kímiaha rəmwhēn iakineitenhi tui mə tako.

¹¹ Iakokeikei pik mə takuvehe mətoni kímiaha muvehi pehe nasituiēn riti səvəi Nənimwīn Ikinan pwəh rərpwi əknekīn mwi kímiaha. ¹² Nipwrai nəgkiariēn i mə nahatətəiēn səkímiaha rukurən nasituiēn ia nīrak nənə səiou mwi rukurən nasituiēn ia kímiaha. ¹³ Piak me ramasan mə tihəukurən mə nəpīn rīpik rerik ramrhi mə takuvehe məti pehe ia kímiaha, mətə nəpīn me pam narimnari me rīpik raməsisəg iou ti nuveheien. Iakokeikei mə wok səiou trukua mo kwənkwan ia nīmīruien səkímiaha rəmwhēn ia nīmīruien səvəi nərmama me rīpko mhə irəha nəkur Isrel ia kwopun me.

¹⁴ Iou iərmama riti sə takaməkeikei məvisau irapw nəgkiariēn amasan səvəi Kumwesən m nərmama me pam, nərmama səməme həukurən nəgkiariēn səvəi nəkur Kris mine noien səvənraha, mine nərmama səməme irəha həreirei, mine səməme irəha həukurən amasan nari, mine səməme həpwəh nukurən amasanien nari. ¹⁵ Ro iamīnhi irə iakokeikei pik mə takəvisau irapw mwi nəgkiariēn amasan səvəi Kumwesən m kímiaha fwe taon nəha Rom.

¹⁶ Iakaməgkiari iamīnhi irə iou iapkauris anan mhə ti nəgkiariēn amasan nəha ti nəri nə mə nəgkiariēn amasan nəha in nīskaiēn səvəi Kumwesən ti nuvehimīruien nərmama me pam səməme kāmhəni nīpərhiēnien irə, rīməkupwən

---

1:10: Wok Me 19:21, Rom 15:23,32   **1:13:** Wok Me 19:21, Jon 15:16   **1:16:** Sam 119:46, Mak 8:38, 1Kor 1:18-24, Wok Me 13:46

muvehe ti nəkur Isrel, kurirə revən ti nərmama rīpko mhə irəha nəkur Isrel. ¹⁷ Ia nəgkiariien amasan səvənhi, Kumwesən ramo nərmama kamhətoni suatuk sə in rinəmri irəha tuhesi pen tro irəha hatukwatukw ia nənimen. Suatuk nəha in nahatətəien fwe nukunen mamevən meste nəkəkwerin sampam.^a Rəmwhen ia nəgkiariien i kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan rani mə,
 “Iərmama sə ratukwatukw ia nəmri Kumwesən ia nahatətəien səvənhi,
 in truvehi nimiruien.”

Kumwesən niemaha raməpi ti noien ərəha me səvəi nərmama

¹⁸ Kumwesən fwe ia neiai ramo nərmama kamhətoni mə niemaha raməpi pīk in. In ramərpwīn noien ərəha me pam səvəi nərmama səməme kamhərui nəkwan mamhərer tukuahag ia nīpərhienien səvənhi ia noien ərəha me səvənraha. ¹⁹ In ramərpwīn noien ərəha me səvənraha ti nəri nə mə irəha həukurən nətoni atukwatukwien narimnari me pam səməme nərmama həukurən nətoniien Kumwesən irə. Kamho iamīnha irə ti nəri nə mə Kumwesən atukw rinahatən atukwatukw irəha irə. ²⁰ Fwe nukune narəien muvehe meste pehe ipwet mīne nərmama me pam həukurən nətoniien ia nənimenraha narimnari me səməme Kumwesən rino ia neiai mīne tīprənə, nənə ro iamīnhi irə

1:17: Rom 3:21-22, Hab 2:4   **a 1:17:** Suatuk riti mwi ti nīnīien nəgkiariien i ia vas 17 in i mə, “Ia nəgkiariien amasan səvənhi Kumwesən ramo nərmama kamhətoni natukwatukwien səvənhi sə raku pen ti nahatətəien mamevən ia nahatətəien.”   **1:18:** Efes 5:6, Kol 3:6, 2Tes 2:12   **1:19:** Wok Me 14:15-17, Wok Me 17:24-28
1:20: Job 12:7-9, Sam 19:1, Hip 11:3

nəri auər a mə irəha ko həpkətoni mhə Kumwesən ia nənimenraha, mətə həukurən nətoniien ia narimnari me nəha mə niskaiien səvənhi ramevən a mīpko mhə sampam mine nīpərhiien mə in Kumwesən. Ro iamīnhi irə nəgkiariien riti riwən ko irəha həni.

²¹ Irəha həuvəukurən raka Kumwesən, mətə həpwəh nuvehi utəien nəghin mə in Kumwesən, nənə mhəpwəh nīniien tanak tukwe in. Mətə rerinraha ruvehe mīpkrhi amasan mhə nari, nənə nətərigien səvənraha ruvehe mīreirei nari rəmwhen mə kamharə ia nəpitəvien. ²² Irəha kamhəni mə həukurən nari, mətə irəha həreirei nari, ²³ mhənəpwəh nəfwakiien m Kumwesən asori sə tīpkemhə mhə ia nəpīn riti, nənə mhəvən mhəfwaki pen m nənīmwi nari me səməme hāmwhen ia iərmama sə tremhə, uə menu me, uə nərimīru me səməme kamhavən uə kamhərkou.

²⁴ Ro iamīnhi irə Kumwesən rəpwəh irəha, məseni irəha mə irəha tuhamesi pen a noien ərəha me səməme rerinraha rokeikei pik mə tuho. Ro pen irəha kamho ia nīrəha me noien me ia nīpwrənraha sə ro a naurisien. ²⁵ Irəha hənəpwəh nīpərhiien səvəi Kumwesən, mhəkwtəmhiri neikuəien, nənə mamhəfwaki pen m narimnari me səməme Kumwesən rīno ia neiai mine tīprənə, mamho tukwini nari mīnraha, mətə həpwəh nəfwakiien m Kumwesən sə rīno neiai mine tīprənə, mhəpwəh no tukwiniien nari mīn. In nə Kumwesən sə kaməgnəgini rerin in. Ouəh, pwəh ro iamīnhi.

1:21: Efes 4:17-18

1:22: Jer 10:14, 1Kor 1:20

1:23: Dut

4:15-19, Sam 106:20

1:24: Wok Me 14:16

1:25: Jer 13:25,

Jer 16:19, Rom 9:5

26 Tī noien naha iraha kamho, Kumwesən rəpwəh iraha, məseni iraha mə iraha tuhamesi pen a noien əraha me səməme rerinraha rokeikei pik mə tuho sə ro a naurisien. Ro iamihhi irə nıpran me nepwın səvənraha kamhəpwəh noien i ratukwatukw, noien sə pran ramesi pen iərman səvənhi, nənə mhəuvən mamho noien i rıpkatukwatukw mhə, noien sə pran ramiri pran. 27 Ia noien a mwi naha, nərman me nepwın səvənraha kamhəpwəh noien i ratukwatukw, noien sə iərman ramiri pran səvənhi, nənə mhəuvən rerinraha ramevən pik ia niraha me. Nərman kamho noien me nepwın ia niraha me sə ro a naurisien. Mətə Kumwesən ruvəuvei pen raka nərpwınien mınraha resi pen atukwatukw noien əraha me səvənraha.

28 Tī nəri nə mə nərmama həpkokeikei mhə mə tuhəukurən Kumwesən, in rəpwəh iraha, məseni iraha mə iraha tuhamesi pen a nətərigien ikou me səvənraha, mamho noien me həpwəh nəmwəhenien. 29 Rerınraha rukuər ia noien əraha mine noien ourour me pam. Irəha kamhəpwıg tı nautə səvənraha, mamhəmwəki nərmama. Rerınraha rukuər ia nakresien, nousi əpuneien iərmama, nəvisəien, neikuəien, mine nətuıien suatuk tı nourahaien iərmama. Irəha kamhəni nıkare nərmama, 30 mamhouraha nəghi nərmama ia neikuəien me. Irəha kamhəmwəki Kumwesən. Irəha kamhəkwağ raka ia nəğkiariien, mamhəfiutə ia niraha, mamhərpwi irəha ia nəpın me. Irəha kamhətui suatuk tı noien noien əraha me səməme nərmama həpwəh

ihī nukurānien. Irāha kamhərui nəkwaī tata mīne mama. ³¹ Ia rerīnraha irāha hərəirei nari. Irāha kamhətēfi nəgkiariien me səvənraha. Nəkeikeiien səvənraha rīwən tī iərmama. Irāha həpwəh nətərigien nasəkien səvəi nərmama tī nasituien ia nīrəha. ³² Irāha həuvəukurən raka mə nəgkiariien atukwatukw səvəi Kumwesən rani mə nərmama səməme kamho noien me i iamīnha irə tuhaməkeikei mhemhə, mətə irāha kamhəmwur pen ia noien me nəha. Rīpko mhə noien əpa nəha irāha kamho, mətə kamhəsēni mwi nərmama me səməme kamho noien me nəha mə ramasan a.

2

Kumwesən ramərpwīn noien ərəha səvəi nərmama ia noien atukwatukw

¹ Ro pen nəri auər a mə ik nəfe iərmama, ikamo noien riti rəpwəh nəmwhēnien nəpīn ikaməkiri noien səvəi iərməpə. Trīni mīnuə ikini pen tī iərmama riti mə səvənhi noien rərəha, mətə ia nəgkiariien nəha ikani ikamousi atukw a ik. Ik nə iərmama sə ikaməkiri noien səvənhi, mətə ik mwi ikamo noien ərəha rəmwhēn irə. ² Kitaha səukurən mə Kumwesən ramo noien sə ratukwatukw a nəpīn ramərpwīn noien ərəha me səvəi nərmama sə ro me iamīnha irə. ³ Ik sə ikaməkiri noien səvəi nərməpə, nətərigien səim rəfo? Mə ik mwi ikamo noien ərəha me nəha irāha kamho, nəpīn Kumwesən trəkiri noien ərəha me səim kō ikap raka irə? Rekəm! ⁴ Uə rosi ikamətə ərəha noien i sə Kumwesən ramo ia nīram uə? In ramo ramasan pīk tukw ik, nənə məpwəh nəmwəki akwauakwien ik, nətərigien səvənhi rəpwəmwis

tukw ik. Ikukuræn uə rekəm mə ramo noien amasan me mik mə noien nəha triri pen ik ikevən mæpwəh noien ərəha me səim mīrərig ia rerim?

⁵ Mətə ti nəri nə mə kəmkarwə riskai, ikəpwəh narakaien ia noien ərəha me səim mīrərig ia rerim. Nənə ro iamīnhi irə ikamoeite niemaha sə tukuvei pehe mik ia nəpīn səvəi niemaha. Ia nəpīn nəha Kumwesən tro nərmama hətoni nəkiriien səvənhi sə ratukwatukw, ⁶ ti nəri nə mə in trərəku nərmama kuatia kuatia resi pen nəfe noien me həno. ⁷ Nərmama me səməme kamhərer əknekīn ti noien noien amasan ia nəpīn me mə tuhəuvehi nəgnəgīniien, mīne nisīaiien, mīne nīmīruuien i nemhəien riwən irə, Kumwesən truvei pen nīmīruuien rerin mīnraha. ⁸ Mətə nərmama me səməme kamho a nari rerinraha rokeikei, nənə, mamhəuvei pen təkutanraha m nīpərhienien, mamhesi pen a noien ərəha me, Kumwesən truvei pen niemaha asori səvənhi mīnraha. ⁹ Nərmama me pam səməme kamho noien ərəha, Kumwesən tro nəmisəien mīnraha, mo nəknekīnien mīnraha, trukupwən ia nəkur Isrel kurirə nərmama me rīpko mhə irəha nəkur Isrel. ¹⁰ Mətə nərmama me pam səməme kamho noien amasan, Kumwesən truvei pen nəgnəgīniien, mīne nisīaiien, mīne nəmərīnuuien mīnraha, trukupwən ia nəkur Isrel, kurirə nərmama me rīpko mhə irəha nəkur Isrel. ¹¹ Ro iamīnhi irə ti nəri nə mə Kumwesən tro rəmnəmwhen pam ia nərmama me pam.

¹² In trərpwīn noien ərəha me səvəi nərmama me rīpko mhə irəha nəkur Isrel nəri auər a həpkuvehi

mhə Loə səvəi Moses. Nənə nəkur Isrel me kamhəuvehi Loə nəha, Kumwesən trəkiri noien me səvənraha ia nəgkiariien səvəi Loə nəha, nənə mərpwɪn noien ərəha me səvənraha irə. ¹³ Ro iamɪnhi irə ti nəri nə mə rɪpko mhə nərmama səməme kamhəregi Loə nəha irəha nə hatukwatukw ia nəmri Kumwesən, mətə nərmama me səməme kamho nəri Loə nəha rani, irəha nəha Kumwesən trɪni irapw mə irəha hatukwatukw. ¹⁴ Nɪpərhiendien nərmama rɪpko mhə irəha nəkur Isrel irəha həpwəh nuvehien Loə səvəi Moses, mətə nəpɪn me nepwɪn irəha kamhesi pen a nətərigien səvənraha, mamho nəri sə ratukwatukw rəmwhen a ia Loə nəha rani. Irəha həmwhen ia loə riti ramiri atukw a irəha, nəri auər a irəha həpkuvehi mhə Loə nəha. ¹⁵ Noien səvənraha ramahatən pen mə nɪpwrai Loə nəha ikɪn kɪmərɪ pen raməmək ia rerɪnraha ti nəri nə mə nəpɪn nepwɪn irəha həregi pen fwe ia rerɪnraha mə hənə noien ərəha, nəpɪn nepwɪn mwi mə hənə noien amasan. ¹⁶ Irəha tuhəregi pen nəri me i iamɪnha irə fwe ia rerɪnraha ia nəpɪn nəha Kumwesən trəsəni Iesu Kristo irə mə trəkiri nətərigien me səvəi nərmama, nətərigien me səməme kamhərkwafə. Nəgkiariien i ramesi pen nəgkiariien amasan sə iakaməvisau irapw i.

Nəkur Isrel mɪne Loə səvəi Moses

¹⁷ Mətə mə ik iərmama riti nə ikani mə ik iəmə Isrel rəfo ia niram? Ik ikətɪgite ia Loə səvəi Moses, maməfiətə ik mə ik ikukurən Kumwesən, nənə in rukurən ik. ¹⁸ Ik ikani mə ikuvəukurən

2:13: Mat 7:21, 1Jon 3:7
2:8

2:17: Jem 2:19

2:14: Wok Me 10:35

2:16: 2Tim

raka nāfe Kumwesən rokeikei mā tiko, nənə, mukurən suatuk sə ratukwatukw amasan ti nəri nə mā Loa nəha rīnahatən ik irə. ¹⁹ Ikani mā ik iərmama ikamiri nərmama me səməme nənimenraha rīfwə, nənə maməhiəpwin suatuk səvəi nərmama səməme kamhavən ia kwopun rīpitəv ikin, ²⁰ nənə mamahatən nərmama me səməme hərəirei nari mine nəkwərhakwərha me. Ik ikani iamīnhi irə ti nəri nə mā ikauvehi Loa sə nukurənien mine nīpərhiēnien me pam kamharə irə. ²¹ Ik ikamahatən nərmama əpə me, mətə rəfo ipkahatən atukw a mhə ik? Ikamahatən nərmama me mā irəha tuhəpwəh nakresien, mətə ikamakres uə rekəm? ²² Ikamahatən nərmama me mā irəha tuhəpwəh nakresien pran səvəi iərməpə, mətə ikamakres pran səvəi iərməpə uə rekəm? Ikaməmwəki nənīmwi nari me səməme kaməfwaki pen mīnraha, mətə ikamakres ia narimnari me ia nīmwfəwaki me səvəi nənīmwi nari me nəha uə rekəm? ²³ Ikaməfiəutə ik ia Loa səvəi Moses, mətə ikamərui Loa nəha mamouraha nəghi Kumwesən uə rekəm? ²⁴ Ouəh, ikamo noien ərəha me pam nəha. Iakani iamīnhi irə ti nəri nə mā nəgkiariien i kīmərai pen ia Nəkukuə Ikinan rani mā, “Nərmama me rīpko mhə irəha nəkur Isrel kamhəni ərəha nəghi Kumwesən ti noien ərəha me səkimiaha.”

²⁵ Ik iəmə Isrel, trini mīnuə ikamesi pen Loa səvəi Moses, noien nəha kīno ia niram kuvehi ninhum mik ti Loa nəha rukurən nasituien ia niram. Mətə mā ikamərui Loa nəha, nənə rəmwhen a mā kəpwəh nuvehien ninhum mik. ²⁶ Ia noien a

---

2:20: 2Tim 3:5,15, Mat 15:14, Luk 18:9   **2:21:** Sam 50:16-21,
 Mat 23:3-4   **2:24:** Aes 52:5, Esik 36:20   **2:25:** Jer 4:4, 9:25
2:26: Kal 5:6

mwi nəha, iərmama riti rīpko mhə in iəmə Isrel, kəpwəh nuvehien ninhum min, mətə ramesi pen narimnari me səməme Loa nəha rani, Kumwesən trətōni mə kuvəvehi raka ninhum min, nənə in iərmama səvənhi. ²⁷ Iərmama sə rīpko mhə in iəmə Isrel, kəpwəh nuvehien ninhum min, mətə ramesi pen Loa nəha, in trəkiri ik mə noien səim rərəha. Ro iamīnhi irə ti nəri nə mə nəri auər a mə ik ikauvehi Loa sə kimərai, nənə kuvəhi ninhum mik, mətə ikamərui Loa nəha. ²⁸ Iərmama i in iəmə Isrel ia nīpwran iruə rīpko mhə in iəmə Isrel pərhien, nənə, noien pərhien səvəi nuvehien ninhum m iərmama rīpko mhə in nari riti sə kamo ia nīpwrai iərmama iruə. ²⁹ Mətə iərmama i in iəmə Isrel pərhien ia rerin in iəmə Isrel. Nənə noien pərhien səvəi nuvehien ninhum m iərmama, in nari riti raməmak ia reri iərmama Nənimwīn Ik-inan ramo, mətə rīpko mhə Loa ramo. Nənə rīpko mhə nərmama kamhəgnəgīni iərmama nəha, mətə Kumwesən əpa raməgnəgīni in.

3

Kumwesən ramo noien atukwatukw ia nəpīn me

¹ Mə ro iamīnhi irə, rəfo noien nəha ramasan mə iərmama riti in iəmə Isrel? Uə rəfo noien nəha ramasan mə kuvəhi ninhum min? ² Trīni mīnuə iərmama riti in iəmə Isrel ramasan pīk anan. Nəri sə ramasan mukupwən, nəkur Isrel irəha nə nərmama Kumwesən rīnəmri pen nəgkiariien səvənhi ia rəginraha mə tuhətui amasan tukwe.

2:28: Jon 7:24, 8:39   **2:29:** Dut 30:6, Kol 2:11, 1Kor 4:5, 2Kor 10:18   **3:2:** Sam 147:19-20, Rom 9:4

³ Nipərhiēnien irəha me nepwīn həpwəh niniēn nipərhiēnien ia nəgkiariēn nəha, mətə noien nəha irəha hənə, mhəpwəh niniēn nipərhiēnien ia nəgkiariēn səvənhi, ko rīpkinise mhə ia Kumwesən mə trəpwəh noien nəgkiariēn səvənhi.

⁴ Rekəm! Nəri auər a nərmama me pam ia tīprənə kamheikuə, mətə Kumwesən rīpkeikuə mhə. Rəmwhen ia nəgkiariēn i kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan raməgkiari ia Kumwesən mani minuə:

“Nəpīn ikaməgkiari, nəgkiariēn səim trahatən mə ik ikatukwatukw.

Nəpīn nərmama tuhəkiri noien me səim, mhəni mə ikino noien ərəha me, mətə ik tikəsisəg ia tərhunraha.”

⁵ Mətə mə noien ərəha səkitaha ramahatən pen mə Kumwesən ramo noien atukwatukw ia nəpīn me nənə kitaha tsəfni irə? Rīpkatukwatukw mhə trīni minuə Kumwesən ruvei pehe niemaha m kitaha? Iakaməres iamīnha irə mamesi pen nətərigien səvəi nərmama nepwīn. ⁶ Mətə nətərigien nəha rīpkatukwatukw mhə. Trīni minuə nətərigien nəha ro nipərhiēnien, nənə Kumwesən trəfəkiri nərmama ia tīprənə ti noien me səvənraha? ⁷ Mətə rəfo iərmama riti rini mə, “Trīni minuə iakeikuə, nənə neikuəien səiou rahatən pen mə Kumwesən rani a nipərhiēnien, nənə nərmama kamhəuvehi utə nəghīn tukwe, rəfo Kumwesən raməkiri ihi mə iou səiou noien rərəha?” ⁸ Nənə rəfo iərmama riti rini mə, “Ramasan mə kitaha tsamo a noien ərəha pwəh rukuə ia namasanien.” Nipərhiēnien, nərmama nepwīn kamhəni ərəha nəghīmaha,

mamheikuə mə kimaha iahaməgkiari iamɪnha irə. Kumwesən trərpwɪn noien ərəha səvənraha, nənə, ratukwatukw a mə in tro.

Iərmama riti riwən ratukwatukw

⁹ Ro pen, rəfo? Kimaha nəkur Isrel iahatukwatukw ia nəmri Kumwesən mhəpi raka nərmama nepwɪn? Rekəm! Iakuvəni raka mə niskaiien səvəi noien ərəha ramərimənu ia nərmama me pam, nəkur Isrel mine nərmama me rɪpko mhə irəha nəkur Isrel. ¹⁰ Rəmwhen ia nəgkiariien i kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan rani mə,

“Iərmama riti riwən ratukwatukw, kwatia anan riwən.

¹¹ Iərmama riti riwən rukurən nari.

Iərmama riti riwən ramətui ia Kumwesən.

¹² Nərmama me pam anan kamhəuvei pen təkutanraha m Kumwesən, irəha pam həpkamasan mhə tɪ nari riti.

Iərmama riti riwən anan ramo noien amasan, kwatia anan riwən.”

¹³ “Rukwinau ia nirəha rəmwhen ia nɪpəgi kəruətərei raməkwaɡ sə kinərkwafə pen nɪpwrai iərmama remhə ikin,

ia nəpɪn me kamhəni nəgkiariien ia nəramɪnraha, mamheikuə ia nərmama.”

“Ia tərhunraha pirapw nisəkwai snek, snek sə ramahi əpune iərmama”

¹⁴ “Nɪpəgi nəkwanraha rukuər ia nəkunanien iərmama mine nəgkiariien əfiə.”

¹⁵ “Nɪsunraha me kamhəiu akwauakw tɪ nousi əpuneien iərmama.

3:9: Rom 1:18-2:24, Rom 3:23   **3:10:** Sam 53:1-3, Pri 7:20

3:13: Sam 140:3   **3:15:** Prov 1:16

16 Ia kwopun me pam kamhəuvən ikin, irəha kamhouraha narimnari, mamho nərmama kamhəregi rərəha.

17 Irəha hərəirei anan suatuk səvəi nəməriniuen.”

18 “Irəha həpwəh nehekiriēn Kumwesən.”

19 Kitaha səukurən mə narimnari me pam səməme Loa səvəi Moses rani narimnari me nəha səvəi nərmama me nəha Kumwesən riməuvei pen Loa nəha minraha. Loa nəha raməgkiari minraha, maməsisəg ia tərhunraha pam, mamə nərmama pam ia təkure tīprənə hətoni mə noien səvənraha rərəha ia nəmri Kumwesən. 20 Iakani iamini irə ti nəri nə mə iərmama riti sə tratukwatukw ia nəmri Kumwesən ia nesi penien Loa riwən, mətə ia Loa kitaha pam səukurən mə kitaha samo noien ərəha.

Nərmama səməme kamhahatətə ia Iesu Kristo irəha hatukwatukw ia nəmri Kumwesən

21 Mətə təkwtəkwuni Kumwesən rino raka nərmama kamhətoni suatuk sə in rinəmri tuhesi pen tro irəha hatukwatukw ia nənimen. Suatuk nəha ripko mhə in i tuhesi pen Loa səvəi Moses. Mətə nəgkiariien me ia Loa nəha mine nəgkiariien me səvəi profet me fwe kupwən kamhəgkiari ia suatuk nəha mə ro nīpərhiēnien. 22 Suatuk nəha in i nərmama tuhahatətə ia Iesu Kristo. Nərmama me pam səməme kamhəni nīpərhiēnien irə Kumwesən ramo irəha hatukwatukw ia nənimen. Nəri auər a mə irəha nəfe nərmama ti nəri nə mə irəha pam həmnəmwhen a.

23 Nərmama me pam həno noien ərəha nənə mharfai ia suatuk atukwatukw səvəi Kumwesən sə ramasan mamser, 24 mətə ia namasanien

3:20: Sam 143:2, Rom 7:7, Kal 2:16   **3:21:** Wok Me 10:43

3:22: Rom 1:17, Kal 2:16   **3:23:** Rom 3:9, 5:2   **3:24:** Rom

5:1, Efes 2:8

səvənhi Kumwesən ramasitu ia nirəha, mamo irəha hatukwatukw ia nənimen ti nəri nə mə Iesu Kristo rinərəku suatuk səvənraha, meivi nari ia nirəha ia nemhəien səvənhi. ²⁵ Kumwesən rərhi pehe Kristo ruvehe niten raiu ti nuvehi rakaien noien ərəha me səvəi nərmama. Nənə Kumwesən ruvehi raka noien ərəha me səvəi nərmama nəp̄in irəha hahatətə ia Kristo mə in rimamhə ti nirəha. Kumwesən rino suatuk nəha mə trahatən mə noien səvənhi ratukwatukw ti nəri nə mə nətərigien səvənhi rəpwəmwis in rəpwəh nərpwinien noien ərəha me səvəi nərmama səməme həno fwe kupwən. ²⁶ Kumwesən ro iam̄inha irə ipwet mine mə trahatən mə in ratukwatukw, nənə in ram̄ini nərmama me pam səməme kamhahatətə ia Iesu mə irəha hatukwatukw ia nənimen.

²⁷ Ro iam̄inhi irə nəfe mwi nəha ikin kitaha səukurən nəfiəutəien kitaha tukwe? Nari riti mwi riwən! Ti nəfe? Ti nəri nə mə kitaha səpkatukwatukw ia nəmri Kumwesən ia noien me səkitaha, mətə kitaha satukwatukw ia nənimen ia nahatətəien səkitaha. ²⁸ Iakani iam̄inhi irə ti nəri nə mə kitaha saməni n̄ipərhiēnien ia nəgkiariien i mə iərmama sə ramahatətə ia Iesu in ratukwatukw ia nəmri Kumwesən, mətə r̄ipko mhə ia nesi penien Loa. ²⁹ Uə rəfo? Kumwesən in Kumwesən səvəi nəkur Isrel əpa? Rosi in mwi Kumwesən səvəi nərmama r̄ipko mhə irəha nəkur Isrel uə? Ouəh, in mwi Kumwesən səvənraha, ³⁰ ti nəri nə mə Kumwesən kuatia a. Nənə in tr̄ini irapw mə nərmama me i kamhahatətə ia Iesu Kristo irəha hatukwatukw ia nənimen. Noien

nəha tro rəmwhen a mwi ia nəkur Isrel mine nərmama rīpko mhə irəha nəkur Isrel. ³¹ Rəfo nəha təkwtəkwuni ia Loa nəha? Nahatətəien nəha ramo Loa nəha in nəri auər a? Rekəm! Mətə nəpīn samahatətə ia Kumwesən, samesi pen atukwatukw suatuk pərhien səvəi Loa.

4

Epraham ruvehe matukwatukw ia nəmri Kumwesən ia nahatətəien səvənhi

¹ Epraham kaha kupwən səkīmaha nəkur Isrel, kitaha tsəgkiari irə mhəfni irə? In rīnətoni nəfe nari ia nīmīruien səvənhi? ² In rətoni mə Kumwesən rīməni mə in ratukwatukw ia nənimen, mətə rīpko mhə ia noien me səvəi Epraham. Trīni mīnuə Epraham ratukwatukw ia noien me səvənhi, nənə in rukurən nəfīautəien in tukwe. Mətə ia nəmri Kumwesən Epraham ko rīpkəfīautə mhə in tukwe. ³ Nəkukuə Ikinan rani nəfe? “Epraham rīni nīpərhiēnien ia Kumwesən, nənə tī nəri nə mə in rahatətə iamīnhi, Kumwesən rətə in mə in ratukwatukw ia nənimen.”

⁴ Iərmama sə ramo wok tī nərəkuiēn, nərəkuiēn nəha səvənhi rīpko mhə nari riti sə kuvei pen auər a min, mətə nərəkuiēn nəha sə kuvei pen min in rīno wok tukwe. ⁵ Mətə iərmama sə rəpwəh noien wok tī nərəkuiēn, mətə ramətīgite ia Kumwesən sə rani nəkur ərəha mə irəha hatukwatukw ia nənimen, rəmwhen mə Kumwesən ruvei pen auər a nari riti min. Tī nəri nə mə iərmama nəha ramahatətə iamīnhi, Kumwesən ramətə in mə in ratukwatukw ia nənimen. ⁶ Kīg Tevit fwe kupwən,

---

3:31: Mat 5:17, Rom 8:4   **4:3:** Jen 15:6, Kal 3:6, Jem 2:23   **4:4:** Rom 11:6

in mwi r̄inægkiari ia noien n̄aha n̄əp̄in r̄inəkwein
 amasan ia iərmama s̄ə Kumwesən ramətə in mə in
 ratukwatukw ia n̄ənimen, mətə r̄ipko mhə ia noien
 me s̄ə iərmama n̄aha ramo. ⁷ In r̄iməni mə,
 “Nərmama me i s̄əməme Kumwesən r̄inenouenou
 noien ərəha me s̄əvənraha,
 n̄ənə minousəman n̄ərəhaien me s̄əvənraha
 irəha rer̄inraha tragien.

⁸ Iərmama i s̄ə Kumwesən tr̄ipkəvsini mhə noien
 ərəha me s̄əvənhi,
 in rer̄in tragien.”

⁹ Nægkiariien n̄aha Kig Tevit r̄inəkwein amasan
 m n̄ərmama irə, in s̄əvəi nəkur Isrel me a,
 uə n̄ægkiariien n̄aha s̄əvəi n̄ərmama me mwi
 i r̄ipko mhə irəha nəkur Isrel? Ouəh, s̄əvəi
 n̄ərmama me mwi r̄ipko mhə irəha nəkur
 Isrel. Kitaha saməni n̄ægkiariien s̄əvəi Nəkukuə
 Ikinan s̄ə rani mə, “Epraham r̄ini n̄ipər̄hienien
 ia Kumwesən. Nənə ti n̄əri nə mə in rahatətə
 iam̄inhi, Kumwesən r̄ətə in mə in ratukwatukw
 ia n̄ənimen.” ¹⁰ Mətə Kumwesən r̄iməni nesən mə
 Epraham in ratukwatukw, n̄əp̄in kuvəuvehi raka
 ninhum min, uə ia n̄əp̄in kəpwəh ihi nuvehien
 ninhum min? Kumwesən r̄iməkupwən mini raka
 iam̄inha irə kurirə kuvehi ninhum min. ¹¹ Nənə
 kuvehi ninhum m Epraham ti nəfe? Ro iam̄inha
 irə rahatən pen mə Epraham r̄inatukwatukw
 raka ia n̄əmri Kumwesən ia nahatətəien s̄əvənhi
 n̄əp̄in kəpwəh ihi nuvehien ninhum min. Ro
 iam̄inhi irə in tata s̄əvəi n̄ərmama me pam s̄əməme
 kəpwəh ihi nuvehien ninhum minraha mətə
 kamhəni n̄ipər̄hienien ia Kristo, nənə ia suatuk
 n̄aha həuvehe n̄ərmama Kumwesən ramətə irəha

mə hatukwatukw ia nənimen. ¹² Nənə in tata səvəi nərmama nepwɪn mwi səməme kuvəuvehi raka ninhum mɪnraha, nərmama me nəha irəha nəkur Isrel. Mətə rɪpko mhə səvənraha tata tɪ nəri nə mə kiməuvehi ninhum mɪnraha, mətə tɪ nəri nə mə irəha kamhesi pen suatuk səvəi nahatətəien. Fwe kupwən tata səvənraha Epraham ramesi pen suatuk nəha nəpɪn kəpwəh ihɪ nuvehien ninhum min.

¹³ Kumwesən rino promes m Epraham mine kwənəkwas me səvənhi mə tɪ nəpɪn riti tɪprənə i truvehe mo səvənraha irə. Promes nəha rɪpkuvehe mhə tɪ Epraham tɪ nəri nə mə Epraham ramesi pen Loa, mətə ruvehe tukwe tɪ nəri nə mə in rahatətə nənə Kumwesən rini mə in ratukwatukw ia nənimen. ¹⁴ Trini minuə promes nəha ruvehe mo nɪpərhiendien irə tɪ nərmama səməme kamhesi pen Loa, nərmama tuhahatətə tɪ nəfe? Nahatətəien in nari riti ro a tekɪn a, nənə promes nəha ruvehe mo nəri auər a irə. ¹⁵ Loa ravi pehe niemaha səvəi Kumwesən, mətə mə loa riwən ko iərmama rəpwəh nətefiien loa.

¹⁶ Ro iamɪnhi irə promes nəha ruvehe tɪ Epraham ia suatuk səvəi nahatətəien mə promes nəha truvehe ia namasanien sə Kumwesən raməriari pehe irə m kitaha nənə mo nari riti sə nɪpwənəti Epraham me pam tuhəuvehi səvənraha, rɪpko mhə nɪpwənəti Epraham əpa i Kumwesən riməuvei pen Loa mɪnraha, mətə nɪpwənəti Epraham me i səməme kamhesi pen suatuk səvəi nahatətəien səvəi Epraham tɪ nəri nə mə in tata səkitaha

---

4:12: Mat 3:9   **4:13:** Jen 17:4-6, Jen 22:17-18, Kal 3:29   **4:14:** Kal 3:18   **4:15:** Rom 3:20, 5:13, Rom 7:8   **4:16:** Kal 3:7

pam. ¹⁷ Rəmwhen ia nægkiariien i kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan rani mə, “Iakino ik tata səvəi kwənəkwus me həpik.” In tata səkitaha ia nəmri Kumwesən i Epraham rıməni nıpərhiendien irə, Kumwesən sə rauvei pen nimiruien m nərmama səməme həuvamhə, nənə in rukurən noien narimnari me səməme həiwən həuvehe mharə.

¹⁸ Kumwesən rino promes m Epraham mə in truvehe tata səvəi kwənəkwus me həpik, nənə nımwipwini me tuhəpik mhəpi raka kəməhau me. Nənə Epraham rəmri pen əknekın nətərigien səvənhi ia Kumwesən mahatətə əknekın irə mə nægkiariien səvənhi ro nıpərhiendien. Nəri auər a rəknekın mə promes nəha truvehe mo nıpərhiendien irə, ¹⁹ mətə nahatətəien səvəi Epraham rəpwəh neiwaiuien nəpın in rətoni nıpwrən mə rınərgharə mınəmwhen mə tremhə ti nəri nə mə nuk səvənhi wan hantret, uə nəpın in rətoni Sera mukurən mə rınəprənemə ko rıpkərəhi mhə iəkunouihi.

²⁰ Epraham rəpwəh nəmkiəmkiien ti promes nəha Kumwesən rıməuvei pen min, mətə ruvehe miskai ia nahatətəien səvənhi nənə maməgnəgini Kumwesən. ²¹ In rukurən amasan ia rerin mə Kumwesən rauvehi niskaiien ti noien promes səvənhi ruvehe mo nıpərhiendien. ²² Nənə ti nəri nə mə Epraham rahatətə ia Kumwesən iamınhi, Nəkukuə Ikinan rani mə, “Kumwesən rətə in mə in ratukwatukw ia nənimen.” ²³ Nægkiariien i sə rani mə, “Kumwesən rətə in mə in ratukwatukw ia nənimen,” kınapkraı mhə səvəi Epraham əpa,

4:17: Jen 17:5, Aes 48:13
17:17

4:18: Hip 11:1, Jen 15:5

4:19: Jen

4:22: Jen 15:6

24 mətə kimərai mwi mə səkitaha nərmama səməme Kumwesən ramətə kitaha mə kitaha satukwatukw ia nənimen. Kitaha nərmama saməni nīpərhiēnien ia Kumwesən sə rino Iesu Iərimənu səkitaha rətui mwi ia nemhəien səvənhi.
 25 Kinəsēni pehe Iesu ruvehe memhə ti noien ərəha me səkitaha, nənə Kumwesən ro in rətui mwi ia nemhəien mə in tro suatuk mə kitaha satukwatukw ia nənimen.

5

Nəmərinuien mine nagienien

1 Nənə ti nəri nə mə kitaha səuvəuvehe mhənatukwatukw raka ia nəmri Kumwesən ia nahatətəien səkitaha, ro pen təkwtəkwuni kitaha min samarə ia nəmərinuien, nəmərinuien i Iərimənu səkitaha Iesu Kristo rinəmri. 2 Ti nəri nə mə kitaha samahatətə ia Iesu Kristo, in rīpeki puvnimwə pehe kitaha ia namasaniēn i kitaha samərer irə təkwtəkwuni mine. Nənə ia nəpīn me kitaha samagiēn, mamhəmri pen əknekīn nətəriagiēn səkitaha ia Kumwesən, mamheitenhi mə nasoriēn səvənhi trier pehe tukutaha. 3 Nənə nari riti mwi, kitaha saməregi nəmisəien me, reritaha ramagiēn a tukwe, ti nəri nə mə kitaha səukurən mə nəmisəien ramo kitaha samərer əknekīn. 4 Nənə nərəer əknekīnien iamīnha irə ramo Kumwesən rerīn ramagiēn tukutaha. Nənə mə rerīn ramagiēn tukutaha, noien nəha ramo kitaha saməmri pen əknekīn nətəriagiēn səkitaha irə. 5 Nənə mə nətəriagiēn səkitaha raməmak

---

4:24: Rom 15:4, 1Pit 1:21   4:25: Aes 53:4-5, 1Kor 15:17   5:1:
 Rom 3:24,28, Rom 4:24   5:2: Efes 2:18, 3:12   5:3: Jem 1:2-3,
 1Tes 1:5-7   5:5: Sam 22:5, 25:20, Hip 6:18-19

əknekɪn ia Kumwesən, reritaha ko rɪpkəpou mhə, tɪ nəri nə mə Nənimwɪn Ikinan sə Kumwesən rɪməuvei pehe m kitaha rərəmɪn pehe nokeikeiien səvəi Kumwesən ia reritaha.

⁶ Fwe kupwən, nəpɪn nɪskaiien səkitaha ramiwən ihi, nənə ia nəpɪn atukwatukw səvənhi Kristo remhə tɪ nəkur ərəha me. ⁷ Rəknekɪn anan mə iərmama riti trəsəni nɪmɪruien səvənhi memhə tɪ iərmama riti mwɪ nəri auər a mə iərmama nəha in tremhə tukwe in iərmama atukwatukw. Mətə rosi iərmama riti rukurən nəseni penien nɪmɪruien səvənhi memhə tɪ iərmama riti mwɪ sə noien səvənhi ramasan anan tɪ nərmama. ⁸ Mətə Kumwesən rahatən nokeikeiien asori səvənhi m kitaha ia Kristo. Nəpɪn kitaha samo ihi noien ərəha, nənə in ruvehe memhə tukutaha.

⁹ Nənə tɪ nəri nə mə təkwtəkɥuni mɪne kitaha sənətukwatukw raka ia nəmɪri Kumwesən ia nite Kristo, ro a nukurənien irə mə Kumwesən niemaha trɪpkəpi mhə mwɪ tukutaha, mətə Iesu Kristo truvehimɪru kitaha. ¹⁰ Fwe kupwən nəpɪn kitaha saməmɥəki ihi Kumwesən, in ro suatuk ia nemhəien səvəi Tɪni mə kitaha tsəuvehe in me nepwɪn. Ro pen təkwtəkɥuni səuvəuvehe in me nepwɪn ro a nukurənien irə mə in truvehimɪru kitaha ia nɪmɪruien səvəi Tɪni. ¹¹ Nənə rɪpkə mhə nəri əpa nəha, mətə nari riti mwɪ, ia nəpɪn me kitaha samagien tɪ nəfe Kumwesən rɪno. In rɪnəriari pehe namasanien i saməuvehi rauku pen tɪ Iərimənu səkitaha Iesu Kristo. Namasanien nəha ramo mə in me nepwɪn i kitaha.

Atam ruvei pehe nemhəien, mətə Kristo ruvei pehe nɪmɪruien

¹² Fwe tui anan, noien ərəha rıməuvehe ia tıprənə i rıməuku pen ti iərmama kuationə nə Atam. Nənə ti nəri nə mə iərmama nəha rıno noien ərəha, in remhə. Nənə ro pen kwənkwai noien nəha nərmama me pam tuhaməkeikei memhə ti nəri nə mə irəha pam kamho noien ərəha. ¹³ Nıpərhienien nərmama ia tıprənə i kamho noien ərəha kurirə Kumwesən rıpkuvei pehe Loa səvəi Moses, mətə Kumwesən rəpwəh nəvsini penien noien ərəha me səvənraha ti nəri nə mə Loa ramıwən ihi. ¹⁴ Mətə nemhəien ramərimənu ihi ia nəpın nəha. Fwe Atam meste pehe Moses nərmama me pam hemhə, nəri auər a mə irəha nepwın noien ərəha me səvənraha həpkəmwhen mhə ia noien ərəha səvəi Atam. Atam in iərmama riti kamətə pen İesu Kristo irə sə truvehe kurirə irə.

¹⁵ Mətə nəri sə Kumwesən rınəriari pehe auər a i m nərmama ropə iti ia noien ərəha səvəi Atam. Noien ərəha səvəi iərmama kuationə i Atam ruvei pehe nemhəien ti nərmama həpik, nənə nəri i ro nari asori. Mətə nəri asori sə rəpi raka, in i namasianien səvəi Kumwesən mine nəri sə rınəriari pehe auər a i m nərmama həpik, nənə nəri nəha rıməuvehe ia namasianien səvəi iərmama kuationə a in i İesu Kristo. ¹⁶ Nənə nəri sə Kumwesən rınəriari pehe auər a i m nərmama in ropə iti ia kwənkwai noien ərəha səvəi iərmama kuationə a nəha Atam. İakani iamınhi irə ti nəri nə mə Atam rıno noien ərəha kuationə, nənə Kumwesən rəkiri in ti noien səvənhi, mını mə nərmama me pam tuhaməkeikei mhemhə. Mətə kurirə, nəpın nərmama həpik ho noien ərəha rıpik nənə

Kumwesən rəriari pehe auər a nəri amasan m kitaha, mo mə kitaha tsatukwatukw ia nənimen nənə mhəuvehi nimiruien. ¹⁷ Nipərhienien mə noien ərəha səvəi iərmama kuation a Atam rino nemhəien ramərimənu ia nərmama me pam, nənə nəri i ro nəri asori. Mətə Iesu Kristo rino nəri riti rasori məpi raka. Nərmama me pam səməme kamhəuvehi namasanien asori səvəi Kumwesən sə rinəriari pehe auər a i m nərmama, in i namasanien sə ramo irəha hatukwatukw ia nənimen, irəha tuhəuvehi nimiruien mharə irə mamhərimənu ti nəri i Iesu Kristo rino.

¹⁸ Ro iamihhi irə sətoni mə noien ərəha kuation a səvəi Atam rino mə nərmama me pam tuhaməkeikei mhemhə. Rəmwhen a mwi noien atukwatukw kuation a səvəi Kristo rino suatuk mə nərmama tuhəukurən mhəuvehe mhatukwatukw ia nəmri Kumwesən. Nənə natukwatukwien nəha ramo mə nərmama pam həukurən nuvehien nimiruien. ¹⁹ Iərmama kuation rinəru i nəkwai Kumwesən, nənə noien nəha ro nərmama həpik həuvehe nəkur ərəha. Rəmwhen a mwi iərmama kuation rino nəkwai Kumwesən nənə noien nəha tro nərmama həpik həuvehe mhatukwatukw ia nəmri Kumwesən.

²⁰ Kumwesən rīməuvei pehe Loa səvəi Moses mə noien ərəha truvehe masori, nənə mə nərmama tuhəukurən noien ərəha me səvənraha. Mətə nəpin noien ərəha rīməuvehe masori, nənə namasanien səvəi Kumwesən ruvehe masori məpi raka mwi, ²¹ mə rəmwhen ia noien ərəha rīnamərimənu ia nərmama me pam mavi pehe nemhəien ia nirəha fwe kupwən, ipwet mine namasanien

səvəi Kumwesən rukurən nərīmənuien, mamō nərmama hatukwatukw ia nəmri Kumwesən, nənə irəha həuvehi nimiruien rerin ruku pen ti Iesu Kristo Iərīmənu səkitaha.

6

Ia nīkaren səvəi noien ərəha nərmama me səvəi Iesu Kristo həuvamhə raka

¹ Ro pen kitaha tsəfni irə? Ramasan mə kitaha tsaməmwur pen a ia noien ərəha pwəh namasanien səvəi Kumwesən ruvehe masori mwi ia kitaha? ² Rekəm! Ia nīkaren səvəi noien ərəha kitaha səuvamhə raka. Tsəfo mhəvən mharə mwi irə? ³ Hiəukurən uə rekəm? Kitaha pam səməme kīno paptəes ia kitaha ti nuveheien mho kuatia ia Iesu Kristo, ia paptəes nəha səuvehe mho kuatia kitaha min ia nemhəien səvənhi. ⁴ Ro pen ia nəpin nəha kīno paptəes ia kitaha, rəmwhen mə kitaha səuvamhə kitaha Kristo, nənə kīnimwi kitaha min, mə rəmwhen Kristo rīnətui mwi ia nemhəien səvənhi ia nīskaiien səvəi Tata səvənhi, kitaha mwi səukurən nuvehien nimiruien vi, mharə irə, mamhavən.

⁵ Ro iamīnhi irə ti nəri nə mə səməuvehe mho kuatia kitaha min ia nemhəien səvənhi, nənə tsəuvehe mwi mho kuatia kitaha min ia noien sə Kumwesən rīno in rətui mwi ia nemhəien səvənhi. ⁶ Kitaha səukurən mə nəpin kīnərui tərini pen Kristo ia nei kamarkuauī, kərui tərini pen irəha nimiruien akuas me səkitaha mə trouraha noien akuas ia nīpwrataha sə rokeikei pik noien ərəha. Nənə rīno mə noien ərəha trəpwəh mwi nərīmənuien ia kitaha, ⁷ ti nəri nə mə iərmama

---

6:1: Rom 3:5-8   **6:2:** 1Tes 4:1   **6:3:** Kal 3:27   **6:4:** Kol 2:12   **6:5:** Fil 3:10-11   **6:6:** Kal 5:24   **6:7:** 1Tes 4:1

sə remhə, niskaiien səvəi noien ərəha rɪpkərimənu mhə mwi irə.

⁸ Mətə mə kitaha səmamhə kitaha Kristo, saməni nɪpərhienien irə mə tsəmɪru mwi kitaha min.

⁹ Kitaha səukurən mə Kumwesən rino Kristo rətui mwi ia nemhəien səvənhi. Ro pen Kristo trɪpkemhə mhə mwi ia nəpɪn riti. Nemhəien ko rɪpkərimənu mhə mwi irə. ¹⁰ In remhə m kuation a mə trətəfi niskaiien səvəi noien ərəha, mətə ipwet mine in ramɪru irau Kumwesən.

¹¹ Ia noien a mwi nəha rerimiahā traməkeikei mamrhi mə ia nɪkaren səvəi noien ərəha kimiahā hiəuvamhə raka, mətə ia nɪkaren səvəi Kumwesən kimiahā hiaməmɪru ti nəri nə mə hiəuvəuvehe mhəno kuation kimiahā Iesu Kristo. ¹² Ro pen noien ərəha trəpwəh nərimənuien ia nɪpwramiahā me səməme tuhemhə. Kimiahā tihəpwəh noien noien ərəha me nəha nɪpwramiahā me hokeikei pɪk. ¹³ Tihəpwəh nəseni penien nɪpwramiahā me həuvən ia rəgi noien ərəha mə noien ərəha truvehi mo nərəhaien me ia nɪpwramiahā, mətə tihəsəni pen kimiahā m Kumwesən rəmwhen ia nərmama səməme kiməpeki raka irəha ia nemhəien mhəpeki pen ia nɪmɪruien. Tihəsəni pen nɪpwramiahā me ia rəgin mə in truvehi mo noien atukwatukw ia nɪpwramiahā. ¹⁴ Noien ərəha trəpwəh nərimənuien ia kimiahā ti nəri nə mə hiəpkarə tegin mhə Loa səvəi Moses mətə hiamarə tegin namasanien səvəi Kumwesən.

Noien atukwatukw ramərimənu ia nərmama me səvəi Iesu Kristo

6:10: Hip 9:26-28, 1Pit 3:18   **6:11:** 2Kor 5:15, Kal 2:19, 1Pit 2:24

6:12: Jen 4:7   **6:13:** Rom 12:1, Efes 2:5, 5:14   **6:14:** 1Jon 3:6

15 Nənə rəfo? Ramasan mə kitaha tsamo a noien ərəha ti nəri nə mə səpkarə tegin mhə Loa səvəi Moses mətə samarə tegin namasanien səvəi Kumwesən? Rekəm! 16 Hiəukurən uə rekəm? Trini minuə hiəsəni pen kimiaha kərkwī tərini kimiaha mə tihamo nəkwai iərmama riti, nənə, kimiaha nə iotukwininari me səvəi iərmama nəha hiamō nəkwan. Suatuk kəru ti nesi penien. Ia suatuk riti kimiaha iotukwininari me səvəi noien ərəha, nənə suatuk nəha ramevən ti nemhəien. Nənə ia suatuk riti mwi kimiaha iotukwininari me hiamō nəkwai Kumwesən, nənə suatuk nəha ramevən ti natukwatukwien ia nəmri Kumwesən. 17 Mətə kitaha səni tanak ti Kumwesən mə nəri auər a fwe kupwən noien ərəha rinərkwi tərini kimiaha hiamō nəkwan, mətə kurirə hio nəgkiariien pərhiən sə kinahatən kimiaha irə ia rerimiahā pam. 18 Kiməfi raka noien ərəha ia kimiaha, hiəuvəuvehe raka mhəno kimiaha iotukwininari me səvəi noien atukwatukw.

19 Iakaməgkiari ia noien riti sə nərmama həukurən, in i noien səvəi iotukwininari mine iamə asori, ti nəri nə mə nətərigien səkimaha rīpkəmwhen mhə ti nukurənien narimnari me səvəi Kumwesən. Fwe kupwən hiənəsəni pen nīpwramiahā me kərkwī tərini irəha kamho nəkwai noien əmkemik mine noien ərəha sə rautə mamasori. Mətə ipwet mine tihəsəni pen nīpwramiahā me pwəh kərkwī tərini irəha kamho a noien sə ratukwatukw, nənə kimiaha tihəuvehe mhəmher mho nərmama ikinan me səvəi Kumwesən. 20 Fwe kupwən, noien ərəha rinərkwi tərini kimiaha hiamō nəkwan. Ia nəpīn

nəha noien atukwatukw rɪpkərimənu mhə ia kɪmiaha. ²¹ Namasanien riti riwən hiaməuvehi rɪməuku pen ti noien ərəha me səməme hiamauris tukwe nəha təkwtəkwuni. Kwənkwai noien ərəha me nəha, in nə nemhəien a. ²² Mətə təkwtəkwuni, kɪməfi raka noien ərəha ia kɪmiaha. Kɪmiaha hiəuvəuvehe mhəno raka iotukwininari me səvəi Kumwesən. Namasanien sə hiaməuvehi ruku pen tukwe in nə kɪmiaha tihəuvehe mhəmher mho nəkur ikinan me səvənhi. Nənə kwənkwai namasanien nəha in nə nɪmɪruien rerin. ²³ Ro iamɪnha irə ti nəri nə mə nərəkuien səvəi noien ərəha in nə nemhəien, mətə nəri sə Kumwesən raməriari pehe auər a i, in nə nɪmɪruien rerin saməuvehi raku pen ti Iesu Kristo Iərimənu səkitaha.

7

Loa ko rɪpkəkwətəmhiri mhə iərmama sə ruvamhə raka

¹ Piak me, iakaməgkiari m kɪmiaha səməme hiəukurən noien səvəi loa. Kɪmiaha hiəukurən uə rekəm? Loa rərkwɪ tərini iərmama riti nəpɪn in ramɪru ihi. ² Rəmwhen ia nəri i. Pran riti sə rɪnerə raka loa rərkwɪ tərini irau səvənhi iərman nəpɪn iərman səvənhi ramɪru, mətə trɪni mɪnuə iərman səvənhi remhə, nənə kifi raka loa nəha irə sə rɪnərkwɪ tərini irau səvənhi iərman. ³ Mətə trɪni mɪnuə in ramesi pen iərman əpə riti nəpɪn səvənhi iərman ramɪru ihi, kani in mə pran sə rɪnerə raka kamakres i. Mətə trɪni mɪnuə iərman səvənhi remhə, kifi raka loa nəha ia prən nəha. Nənə trɪni mɪnuə in ramesi pen iərman əpə, kəpwəh nɪniien in mə pran sə rɪnerə raka kamakres i.

4 Piak me, kimiaha mwi hiəmwhen ia prən nəha nemhəien rīfi nari irə. Fwe kupwən iərman səkimiaha in nə Loa səvəi Moses, mətə ti nəri nə mə kimiaha hiəuvamhə raka ia nīpwrai Kristo, təkwtəkwuni kimiaha hiəukurən nesi penien iərman əpə, iərman əpə nə in nə Kristo sə Kumwesən rīno rətui mwi ia nemhəien səvənhi. Kitaha samesi pen in mə rəmwhen ia nei rukua kwənkwan kitaha mwi səukurən nukuəien noien amasan me səvəi Kumwesən. ⁵ Fwe kupwən nəpīn kitaha samarə, mamhesi pen a noien ərəha səvəi nīpwrataha, noien ərəha me nəha kitaha sokeikei pik Loa nəha raməsuaḗwiri irəha kamhərimənu ia nīpwrataha, mamhəkuə kwənkwan nə nemhəien. ⁶ Ia nəpīn nəha, Loa nəha raməkwtəmhiri kitaha rəmwhen samarə ia kalapus, mətə ipwət mine nəpwəh nəkwtəmhirien kitaha, ti nəri nə mə rəmwhen mə kitaha səuvamhə raka. Təkwtəkwuni kitaha samo tukwini nari m Kumwesən, mhəpwəh nesi penien suatuk akuas səvəi Loa nəha kimərai, mətə kitaha samesi pen suatuk vi səvəi Nənīmwin Ikinan.

Loa in ramasan mətə nərmama niskaiien səvənraha riwən

⁷ Ro pen kitaha tsəfni irə? Tsəni mə Loa səvəi Moses rərəha? Rekəm! Kwa Loa nəha ramahatən iou mə noien ərəha rəfo irə. Mə Loa nəha riwən ko iapkukurən mhə. Trīni minuə Loa nəha ripkini mhə mə, “Rerim trəpwəh nakresien narimnari me səvəi iərməpə,” nənə ko iapkukurən mhə mə noien nəha rəfo irə. ⁸ Mətə noien ərəha rinətoni suatuk ia nəkiariien nəha səvəi Loa, mo rerik fwe imwə

7:4: Rom 6:2,11, Kal 2:19

7:5: Rom 6:21

7:6: Rom 8:2, 6:4

7:7: Eks 20:17, Dut 5:21

7:8: Rom 4:15

ramakres narimnari me sǝpǝmsǝpǝ sǝvǝi iǝrmǝpǝ. Mǝtǝ trini minuǝ Loa riwǝn, noien ǝrǝha ro nǝri emhǝ irǝ. ⁹ Fwe kupwǝn, iakamreirei ihi Loa nǝha, iakamiru a. Mǝtǝ nǝpǝn nǝgkiariien sǝvǝi Loa nǝha ruvehe, noien ǝrǝha ruvehe mimiru nǝnǝ iou iakemhǝ. ¹⁰ Nǝgkiariien nǝha sǝvǝi Loa rimǝuvehe mǝ tro iǝrmama rimiru, mǝtǝ iou iakǝtoni mǝ ro iou iakemhǝ.

¹¹ Noien ǝrǝha rinǝtoni suatuk ia nǝgkiariien nǝha sǝvǝi Loa reikuǝ ia nirak, nǝnǝ ia noien nǝha rousi ǝpune iou. ¹² Ro pen Loa in ro ikinan, nǝnǝ, nǝgkiariien sǝvǝnhi ro ikinan, matukwatukw, mamasan. ¹³ Nǝnǝ rǝfo iǝrmama riti rini mǝ, “Rǝfo mǝ Loa in nǝri amasan riti, mǝtǝ ro iou iakemhǝ?” Mǝtǝ rekǝm, nǝgkiariien nǝha ripkatukwatukw mhǝ! Nǝpǝn iakukurǝn nǝgkiariien sǝvǝi Loa sǝ ramasan, noien ǝrǝha sǝ rerik rokeikei ro iou iakemhǝ. Nǝnǝ tǝkwtǝkwuni iakukurǝn mǝ noien ǝrǝha me sǝiou irǝha noien ǝrǝha pǝrhien. Nǝnǝ nǝpǝn iakǝtoni nǝgkiariien sǝvǝi Loa, iakukurǝn mǝ noien ǝrǝha rǝrǝha anan.

¹⁴ Kitaha sǝukurǝn mǝ Loa rimǝuku pen ti Kumwesǝn, mǝtǝ iou iǝrmama a, niskaiien sǝiou riwǝn. Iou iakǝmwhen a ia iǝrmama riti sǝ noien ǝrǝha rinǝrki tǝrini mamǝrimǝnu ia nirak. ¹⁵ Iou iapkukurǝn mhǝ narimnari me sǝmǝme iakamo. Nǝri amasan me sǝmǝme iakokeikei mǝ tako ipko mhǝ, mǝtǝ iakamo a nǝri sǝ iapkokeikei mhǝ. ¹⁶ Nǝnǝ mǝ iakamo nǝfe iapkokeikei mhǝ, iakamǝseni a mǝ Loa nǝha ramasan. ¹⁷ Ro iamǝnhi irǝ ripko mhǝ iou pǝrhien i sǝ iakamo noien

---

7:9: Jem 1:15   **7:10:** Lev 18:5, Rom 10:5   **7:11:** Jen 3:13, Hip 3:13   **7:12:** 1Tim 1:8   **7:13:** Rom 5:20   **7:14:** Sam 51:5, Jon 3:6   **7:15:** Kal 5:17

ərəha, mətə noien ərəha sə ramarə ia nirak ramo. ¹⁸ Iakukurən mə iou iərmama a, nəri amasan riti riwən ramarə ia nirak. Nəri auər a mə nəpɪn nepwɪn iakokeikei mə tako nəri amasan riti, mətə ko iapko mhə. ¹⁹ Nəfe nəghɪn iakamo rɪpko mhə nəri amasan sə iakokeikei mə tako, mətə iakamo a noien ərəha sə iapkoikei mhə mə tako. ²⁰ Nənə trɪni mɪnuə iako nəfe nəghɪn sə iapkoikei mhə mə tako, rɪpko mhə iou pərhiɛn i iakamo, mətə noien ərəha sə ramarə ia nirak ramo.

²¹ Ro pen iakamətoni mə ramo iamɪnhi irə ia nəpɪn me pam. Nəpɪn iakokeikei mə tako nəri amasan, mətə iakamo a noien ərəha. ²² Iou iakokeikei pɪk Loa səvəi Kumwesən fwe imwə ia rerik. ²³ Mətə iakamətoni ia nɪpwɾak noien riti mwi sə ramaruagən irau noien səvəi nətərigɪɛn səiou. Nənə noien nəha rərkwɪ iou, mamə iou iakamo a nəfe noien ərəha səvəi nɪpwɾak rokeikei. ²⁴ Eh, iou iəmə iapkreɟi mhə ramasan! Sin tr-asitu ia nirak mə nɪpwɾak i sə tro iou iakemhə trɪpkərɪmənʉ mhə ia nirak? ²⁵ Iakɪni tanak ti Kumwesən. Iesu Kristo Iərɪmənʉ səkitaha in tro!

Ro pen noien səiou ro iamɪnhi irə: Ia nətərigɪɛn səiou iakamo nəfe Loa səvəi Kumwesən rani, mətə ia nɪpwɾak iakamo nəkwai noien ərəha.

8

Nimɪruien vi səvəi Nənɪmwɪn Ikinan

¹ Mətə təkwtəkɹwuni nəha, nərmama səməme həməuvehə mho kuatia irəha Iesu Kristo nərpwɪnɪɛn riwən sə Kumwesən tro mɪnraha

ti noien ərəha, ² ti nəri nə mə ia nəpɪn me Nənimwɪn Ikinan rauvei pen nɪmɪruvien mɪnraha kamhəuvehi raku pen ti Iesu Kristo. Noien nəha Nənimwɪn Ikinan ramo rɪneivɪnari ia nɪrak iakɪnaraka raka ia nɪskaiien səvəi noien ərəha mɪne nemhəien. ³ Loa səvəi Moses rɪreirei neivɪien nari ia nərmama iamɪnha irə ti nəri nə mə noien ərəha səvəi nɪpwranraha ramouraha nəgse Loa nəha. Mətə nəri sə Loa nəha rɪreirei noien Kumwesən rɪno. In i rɪnərhi pehe Tini atukwatukw mə tremhə ti noien ərəha. Nənə Tini ruvehe iərmama nɪpwran rəmwhen ia nɪpwrai nərmama ərəha me, nənə, Kumwesən rərpwɪn noien ərəha me səvənraha ia nɪpwrai Tini. ⁴ In ro iamɪnha irə mə nəgkiariien atukwatukw me ia Loa nəha tuhəuvehe mho nɪpərhiienien ia kitaha, kitaha nərmama me i samarə mhəpkesi pen mhə noien ərəha səvəi nɪpwrataha mətə samarə mamhesi pen Nənimwɪn Ikinan.

⁵ Nərmama səməme kamharə mamhesi pen noien ərəha səvəi nɪpwranraha, narimnari me nəha noien ərəha səvəi nɪpwranraha rokeikei kamhərɪmənu ia nətərigien səvənraha, mətə nərmama səməme kamharə mamhesi pen Nənimwɪn Ikinan, narimnari me nəha Nənimwɪn Ikinan rokeikei kamhərɪmənu ia nətərigien səvənraha. ⁶ Trɪni mɪnuə iərmama riti noien ərəha səvəi nɪpwran ramərɪmənu ia nətərigien səvənhi, noien nəha trukue kwənkwan, in nə iərmama nəha tremhə. Mətə trɪni mɪnuə Nənimwɪn Ikinan ramərɪmənu ia nətərigien səvənhi, noien nəha trukue kwənkwan in nə

8:2: Rom 7:23-24   **8:3:** Wok Me 13:38, 15:10, Fil 2:7, Hip 4:15

8:4: Kal 5:16,25   **8:6:** Rom 6:21

nim̄iruien m̄ine n̄am̄arinuien. ⁷ Tr̄ini m̄inuə noien ər̄əha s̄əv̄ai n̄ipwrai iərmama ram̄ərim̄ənu ia n̄ət̄ərigien s̄əv̄ai iərmama, n̄ət̄ərigien s̄əv̄ai iərmama tr̄ipkeiwaiu mh̄ə m̄isiai Loa s̄əv̄ai Kumwesən. N̄ip̄ər̄hienien m̄ə in r̄ireirei anan noien. ⁸ N̄ənə n̄ərmama me s̄əm̄əme noien ər̄əha s̄əv̄ai n̄ipwranraha ram̄ərim̄ənu ia n̄ir̄əha ko h̄əpko mh̄ə reri Kumwesən ragien.

⁹ M̄ət̄ə k̄im̄iaha i, noien ər̄əha s̄əv̄ai n̄ipwramiaha r̄ipk̄ərim̄ənu mh̄ə ia k̄im̄iaha iam̄inha ir̄ə, rekəm. Kim̄iaha n̄ərmama N̄ən̄im̄w̄in s̄əv̄ai Kumwesən ramarə ia rer̄im̄iaha, ro pen h̄iamarə mamho n̄əkwan. Tr̄ini m̄inuə iərmama riti N̄ən̄im̄w̄in s̄əv̄ai Kristo r̄ipkarə mh̄ə ia rer̄in, iərmama n̄əha r̄ipko mh̄ə in iərmama riti s̄əv̄ai Kristo. ¹⁰ M̄ət̄ə m̄ə Kristo ramarə ia rer̄im̄iaha, n̄əri auər a n̄ipwramiaha tram̄əkeikei memh̄ə t̄i noien ər̄əha, m̄ət̄ə n̄ən̄im̄w̄im̄iaha ram̄iru t̄i noien atukwatukw. ¹¹ Kumwesən r̄ino Iesu r̄ətui m̄wi ia nemh̄əien s̄əv̄ənhi. N̄ənə tr̄ini m̄inuə N̄ən̄im̄w̄in s̄əv̄ənhi ramarə ia rer̄im̄iaha, Kumwesən s̄ə r̄ino Kristo r̄ətui m̄wi ia nemh̄əien s̄əv̄ənhi, in truvei pehe m̄wi nim̄iruien m̄ n̄ipwramiaha me s̄əm̄əme tuhemh̄ə.

¹² Ro pen piak me, nari riti n̄əha ik̄in k̄itaha tsam̄əkeikei mh̄o. N̄əri n̄əha in i tsamarə mamhesi pen a N̄ən̄im̄w̄in Ikinan. R̄ər̄əha m̄ə tsamarə mamhesi pen noien ər̄əha s̄əv̄ai n̄ipwrataha. ¹³ Tr̄ini m̄inuə h̄iamarə mamhesi pen noien ər̄əha s̄əv̄ai n̄ipwramiaha, t̄iham̄əkeikei m̄hemh̄ə. M̄ət̄ə tr̄ini m̄inuə ia n̄iskaiien s̄əv̄ai N̄ən̄im̄w̄in Ikinan h̄iamousi əpune noien ər̄əha me s̄əm̄əme h̄iamo

8:7: Mat 12:34, Jon 8:43, 12:39, Jem 4:4   **8:9:** 1Kor 3:16, 12:3

8:10: Kal 2:20, Efes 3:17, 1Tes 4:6   **8:13:** Kal 6:8, Kol 3:5

ia nīpwramiaha, nənə tihəmīru. ¹⁴ Iakani iamīnhi irə ti nəri nə mə nərmama me pam səməme Nənimwīn Ikinan ramiri irəha, irəha nīpwnəti Kumwesən me. ¹⁵ Nənə Nənimwīn Ikinan i Kumwesən ruvəuvei pehe raka m kīmiaha in rīpko mhə kīmiaha hiəhekīr Kumwesən rəmwhen ia nərmama me i kīnərkwi tərini irəha kamho nəkwaī nəmə asori me səvənraha, mamhəhekīr irəha. Mətə Nənimwīn nəha ro kīmiaha hiəuvehe nīpwnəti Kumwesən me. Ia niskaiien səvəi Nənimwīn nəha, kitaha samasək Kumwesən mə, “Rīmimaha, Tata!” ¹⁶ Nənimwīn nəha in rani pehe ti nənimwītaha mə nīpərhienien kitaha nīpwnəti Kumwesən me. ¹⁷ Nənə mə kitaha nīpwnəti tata riti, tsaməkeikei mhəuvehi nautə səvəi tata. Nīpərhienien, Kumwesən truvei pehe nautə səvənhi m kitaha, nənə kitaha tsəuvehi pəri nautə nəha kitaha Kristo. Mətə mə kitaha tsəuvehi pəri nautə kitaha Kristo, tsaməkeikei mhəuvehi pəri mwi nəmisəien kitaha min, nənə ro iamīnhi irə Kumwesən truvehi utə kitaha, kitaha mwi tsəuvehi nasoriien kitaha Kristo.

Nasoriien sə trier pehe tukətoni ia nərmama me səvəi Iesu Kristo

¹⁸ Ia nətəriгийн səiou, nəpīn rerītaha ramrhi nasoriien sə trier pehe tukətə ia kitaha, nənə nəmisəien me i kitaha saməuvehi ipwet mine ho nəri auər a ia nīrəha. ¹⁹ Təkwətəkwuni neiai mine tīprənə mine narimnari me pam səməme Kumwesən rīno kamhəti pen min mamheitenhi nəpīn sə tuhətoni nīpwnəti Kumwesən me tuhəier

---

8:15: 2Tim 1:7, Mak 14:36   **8:16:** 2Kor 1:22   **8:17:** Kal 4:5-7, Rev 21:7   **8:18:** Rom 5:2, 2Kor 4:17   **8:19:** Kol 3:4

pehe irə. ²⁰ Iakani iamɪnha irə ti nəri nə mə neiai mɪne tɪprənə mɪne narimnari me pam səməme Kumwesən rino həuvəuvehe mhəuvəreirei mə Kumwesən rinəmri irəha ti nəfe. Nənə ro iamɪnha irə ti nəri nə mə rɪpko mhə narimnari me nəha hokeikei mə tuho iamɪnha irə, mətə ti nəri nə mə Kumwesən in rokeikei iamɪnha irə. In ro irəha həuvehe mhəreirei mə in rinəmri irəha ti nəfe mə irəha tuhəti pen min mamheitenhi ²¹ nəpɪn sə in trifi nari ia nirəha. Ia nəpɪn nəha irəha tuharaka ia noien i rərkwɪ tərɪni irəha, noien sə ro mə irəha kamhəmərɪr auər a. Nənə nəpɪn Kumwesən trifi raka nari ia nirəha, tuhagien asori irəha nɪpwnəti Kumwesən me səməme kɪməfi mwi nari ia nirəha.

²² Kitaha səukurən mə fwe kupwən anan meste pehe nəha təkwtəkɔwuni, neiai mɪne tɪprənə mɪne narimnari me pam səməme Kumwesən rino kamhasək rəmwhen ia pran riti sə ramregi nəmisəien mə trərəhi tɪni. ²³ Nənə rɪpko mhə narimnari me əpa nəha səməme Kumwesən rino irəha kamhasək iamɪnha irə. Kitaha i Nənimwɪn Ikinan rɪməkupwən mo səvənhi wok ia kitaha, kitaha mwi saməregi nəmisəien nəha rerɪtaha fwe imwə ramasək, sameitenhi Kumwesən mə tresi kitaha səuvehe nɪpwnətɪn me. Ia nəpɪn nəha in trifi nari ia nɪpwrətaha. ²⁴ Fwe kupwən, ia nəpɪn nəha Kumwesən rɪməuvehimɪru kitaha irə, kitaha saməti pen narimnari me nəha mamheitenhi. Trɪni mɪnuə iərmama riti ruvehi nari riti sə in rameitenhi, nənə treitenhi mwi ti nəfe? ²⁵ Mətə kitaha saməti pen nari riti sə səpkətoni mhə ihi, nənə mho nətərɪgien səkitaha rəpwəmɔɪs

---

8:20: Jen 3:17-19   **8:21:** 2Tes 3:13, 1Jon 3:2   **8:23:** 2Kor 5:2-4, Kal 5:5   **8:24:** 2Kor 5:7

mameitenhi mə trier pehe.

²⁶ Ia noien a mwi nəha, Nənimwɪn Ikinan mwi ramasitu ia kitaha nərmama me i niskaiien səkitaha riwən, ti nəri nə mə kitaha səreirei mə nəfe noien ratukwatukw mə kitaha tsesi pen mhəfwaki, mətə Nənimwɪn Ikinan nəha in əpa raməgkiari m Kumwesən ia nəpɪn me tukutaha, mamasək ia nasəkien me ko kɪpkregi mhə.

²⁷ Nənə Kumwesən sə ramətə pui reri nərmama, in rukurən nətərigien səvəi Nənimwɪn Ikinan, ti nəri nə mə Nənimwɪn nəha raməgkiari m Kumwesən ti nərmama me səvənhi, mamesi pen nəkwai Kumwesən.

Nəri riti riwən truvehi raka kitaha ia nokeikeien səvəi Iesu Kristo

²⁸ Kitaha səukurən mə narimnari me pam səməme kamhəuvehe, Kumwesən ramo kamhəuvehe mə tuho nəri amasan m nərmama hokeikei in, səməme in rɪnəkwein ia nirəha mesi pen nətərigien səvənhi. ²⁹ Iakani iamɪnha irə ti nəri nə mə nərmama səməme Kumwesən ruvəukurən raka irəha fwe tui anan, in rəmri əpə irəha mə irəha tuhəuvehe mhəmwhen ia Tini. Kumwesən ro iamɪnha irə mə Tini truvehe mo nəmritaik ia piəvni me həpik. ³⁰ Nənə səməme in rəmri əpə irəha, in rəkwein irəha. Nənə səməme in rəkwein irəha, in rini mə irəha hatukwatukw ia nənimen. Nənə səməme in rini mə irəha hatukwatukw ia nənimen, in ruvehi utə irəha həuvehi nasoriien.

³¹ Ro pen kitaha tsəfni ia narimnari me i? Kumwesən ramarə tukutaha, nənə iərmama riti riwən riskai məpi raka sə trəmwəki kitaha.

³² In rīpkhekīr mhə tī Tini atukwatukw mə tremhə tukutaha pam, mətə in rīnəsēni a irə. Nənə in rīməuvei pehe Tini m kitaha, nənə in trīpkəkwtəmhirī əknekīn mhə mwi narimnari me nepwīn mwi səvənhi, in truvei pehe a m kitaha.

³³ Kitaha nərmama me i Kumwesən rīmərfi kitaha mə səvənhi, iərmama riti riwən rukurən nīnīien nəgkiariien me nepwīn ia kitaha mə kitaha səno noien ərəha, tī nəri nə mə Kumwesən əpa in ruvəni raka mə kitaha satukwatukw ia nənīimen.

³⁴ Iərmama riti riwən rukurən nīnīien mə kitaha səno noien ərəha tsaməkeikei mhemhə tukwe. Iesu Kristo trīpkīni mhə iamīnha irə, kwa in remhə tukutaha, nənə kurirə irə Kumwesən ro in rətui mwi ia nemhəien səvənhi. Nənə təkwtəkwuni Kristo in fwe ia nīkare Kumwesən mwatuk, raməgkiari tukwini səkītaha m Kumwesən.

³⁵ Nənə iərmama riti riwən rukurən nuvehi rakaiēn kitaha tī nokeikeiēn səvəi Kristo. Nəri auər a mə səregi nəmīsəien, uə sarə ia nəpīn əknekīn, uə nərmama hometə kitaha, uə nukumhə rahi, uə nautə səkītaha riwən, uə ipaka semhə, uə nərmama housi əpune kitaha, mətə narimnari me i ko həpkuvehi raka mhə kitaha tī nokeikeiēn səvənhi. ³⁶ Rəmwhēn ia nəgkiariēn i kīmərāi pēn ia Nəkukuə Ikinan rani mə,

“Tī nəghīm, Kumwesən, kamousi əpune kīmaha ia nəpīn me pam.

Kamətə kīmaha iahəmwhēn ia sipsip me səməme tukousi əpune irəha.”

³⁷ Nīpərhiēnīēn, ia narimnari me pam nəha Kristo sə rokeikei pīk kitaha ramo kitaha saməskai mhəpī

8:32: Jon 3:16
7:55-56, 1Jon 2:1

8:33: Aes 50:8
8:36: 2Kor 4:11

8:34: Sam 110:1, Wok Me
8:37: Jon 16:33

raka. ³⁸ Iou iakukurən amasan mə nemhəien uə nimiruien, uə nagelo me uə nəremhə me, uə narimnari me səməme haməuvehe nəha təkwtəkwuni uə narimnari me səməme tuhəpkuvehe, uə niskaiien me, ³⁹ uə narimnari me fwe irənhə uə narimnari me fwe inhəripw Imwei Nəkur Həuvamhə, uə narimnari me səməme Kumwesən rino kamharə ia neiai mine tiprənə, ko irəha pam həpkuvehi raka mhə kitaha ti nokeikeiien sə Kumwesən ramo m kitaha ti nəri nə mə səməuvehe mho kuatia kitaha Iesu Kristo Iərimənu səkitaha.

9

Noien sə Kumwesən rarfi nərmama me səvənhi irə

¹ Iakani pərhiēn ia nəmri Kristo iapkeikuə mhə. Iakamregi Nənimwɪn Ikinan fwe ia rerik mə nəgkiariien i iakamini ro nɪpərhiēnien. ² Rerik rərkwəpɪr məmisə pik ia nəpɪn me pam ³ ti səiou me nərmama me nəkur Isrel, ti nəri nə mə irəha həpkini mhə nɪpərhiēnien ia Iesu Kristo. Irəha həmwhen ia piak me ti nəri nə mə ia nɪpwramaha kimaha kwənəkwus kuatia. Trini minuə ko Kumwesən ruvehi raka iou ia rəgi Kristo, mo suatuk minraha həuvehe mho kuatia irəha min, mətə iou rerik ragien a mə tuko iamɪnha irə ia nirak. ⁴ Nəkur Isrel me nəha, Kumwesən rinəkwəin irəha mə nɪpwnətɪn me, mo pui pen nasoriiēn səvənhi minraha, muvei pen nəgkiariien me səvənhi sə rinərihi tərini əknekɪn irəha, nənə muvei pen Loa səvənhi minraha, mine nəfwakiēn fwe ia nimwə tapolen, mine promes me səvənhi.

⁵ Kaha kupwən me səvənraha irəha nəha Epraham, Aesak, mine Jekop. Nənə ia nīpwran Kristo ruku pen ia kwənəkwus səvənraha. In Kumwesən sə rasori ia narimnari me pam. Pwəh nəgnəginien revən tukwe in ia nuk nuk me. Ouəh, pwəh ro iaminhi.

⁶ Nīpərhienien nəkur Isrel me həpik həpkini mhə nīpərhienien ia Iesu Kristo, mətə ia noien nəha rīpko mhə mə nəgkiariien səvəi Kumwesən ruvəmwei. Iakani iaminhi irə ti nəri nə mə nərmama me nəha ia kwənəkwus səvəi Isrel rīpko mhə irəha pam nəha Isrel pərhien. ⁷ Nənə nərmama me nəha ia kwənəkwus səvəi Epraham, rīpko mhə irəha pam nəha nīpwnəti Epraham me. Mətə Kumwesən rīməni pen ti Epraham i mə, “Kwənəkwus me səim tuhəuku pen ia Aesak.” ⁸ Nīpwrai nəgkiariien nəha in i mə nəkwərhakwərha me səməme hətui pehe ia nəgse nīpwrai iərmama rīpko mhə irəha nəha nīpwnəti Kumwesən me, mətə nəkwərhakwərha me səməme hətui pehe ia nəgse promes səvəi Kumwesən kaməvsini irəha mə kwənəkwus me səvəi Epraham. ⁹ Ro iaminha irə ti nəri nə mə in i nəfe Kumwesən rīməni: “Ia nəpīn atukwatukw nəha takrərig pehe mwi irə nənə Sera rīnərəhi raka nərim riti iərman.”

¹⁰ Mətə rīpko mhə in əpa nəha. Takəgkiari mwi ia Repeka. In rərəhi mwirmwir Jekop mine Isau. Tata səvənrau nə Aesak, kaha kupwən səkimaha. ¹¹⁻¹² Mətə nəpīn mwirmwir mi nəha krouəpwəh

9:5: Mat 1:1-16, Jon 1:1, Rom 1:25   **9:6:** Nam 23:19, Rom 2:28

9:7: Jen 21:12   **9:8:** Kal 4:23   **9:9:** Jen 18:14   **9:10:** Jen 25:21   **9:11-12:** Jen 25:23

ihī nētuiien, nənə rouəpwəh ihī noien nari riti ramasan uə rərəha, Kumwesən ruvəni pen raka ti Repeka i mə, “Nərīm sə rasori tro tukwini nari m nərīm sə rouihi.” Nənə nəgkiariien nəha ramahatən amasan mə Kumwesən rarfi nərmama mamesi pen a nətərigien səvənhi maməkwein irəha, mətə rīpko mhə ti noien me irəha kamho. ¹³ Rəmwhen ia nəgkiariien i kīmərai pen ia Nəkukuə Ikinan rani mə, “Jekop iakokeikei, mətə Isau iakəmwəki.”

¹⁴ Ro pen kitaha tsəfni irə? Tsəni mə noien səvəi Kumwesən rīpkatukwatukw mhə? Rekəm! Kitaha ko səpkini mhə iamīnha irə. ¹⁵ Mətə fwe kupwən Kumwesən rəgkiari m Moses, mīni mə,

“Trini mīnuə iakokeikei mə takapi iərmama riti, takapi in,

trini mīnuə iakokeikei mə tako ramasan m iərmama riti, nənə tako ramasan min.”

¹⁶ Ro pen sətōni mə noien sə Kumwesən rarfi iərmama irə rəpwəh nesi penien nokeikeiien uə nīseseien səvəi iərmama, mətə ramesi pen a napiien səvəi Kumwesən. ¹⁷ Ia Nəkukuə Ikinan, Kumwesən rīni pen ti Fero, kig səvəi nəkur Ijip mə, “Iakiməuvehi utə ik ti nari kuatia a,

mə nərmama tuhətoni nīskaiien səiou ia nīram, nənə mhəni irapw nəghik ia tənəmtənə me pam.”

¹⁸ Ro pen sətōni mə Kumwesən ramesi pen a nətərigien səvənhi. Trini mīnuə rokeikei mə trapi iərmama riti, in trapi. Trini mīnuə rokeikei mə tro iərmama riti kənkəpwə ruvehe mīskai, in tro kənkəpwə ruvehe mīskai.

9:13: Mal 1:2-3
4:21, 9:12, Eks 14:4

9:16: Efes 2:8

9:17: Eks 9:16

9:18: Eks

¹⁹ Mətə kımıaha riti trıni pehe tukw iou i mə: “Mə ro iamınhi irə, rəfo Kumwesən rani ihi mə noien səkitaha rərəha? İərmama riti riwən ko rinise nəkwən.” ²⁰ Mətə ik sin i? Ik iərmama a. Rəfo ikaməkwag raka ia nəgkiariien səvəi Kumwesən iamınhi? Rerım trırhi ro tekınari kınə ia nise tıprənə rərpwu muvehe mıskaı. Ko rını pen tı iərmama rino mə, “İkinəfo mo iou iamınhi irə?” Rekəm! ²¹ İərmama sə ramo tekınari me ia nise tıprənə iamınhi, in rasori ia nise tıprənə, mukurən nuvehien nise tıprənə riti mo tekınari kəru irə, riti səvəi nəpın amasan, nənə riti mwi səvəi wok auər a me.

²² Mətə Kumwesən in mwi rino rəmwhen ia iərmama sə ramo tekınari ia nise tıprənə. In rino nərmama nepwın mə trouraha irəha. Nənə ia nəpın me in ramo nətərigien səvənhi raməpwəmwis mameitenhi nəpın trərpwın noien ərəha me səvənraha mə nərmama tuhətoni niemaha səvənhi. ²³ In tro iamınha irə mo nərmama hətoni nasoriien səvənhi rasori pık anan, in truvei pen m nərmama me i rınapi irəha, səməme in rıməkupwən məpnəpənə ia nırəha mə tuhəuvehi nasoriien. ²⁴ İakaməgkiari ia kitaha i nərmama səməme in rınəkwein ia kitaha, rıpkə mhə nəkur İsrəl əpa mətə nərmama mwi rıpkə mhə irəha nəkur İsrəl. ²⁵ Rəmwhen ia nəgkiariien sə Kumwesən rıməni ia nəkukuə səvəi Profet Hosea, rani mə,

“Nərmama me i rıpkə mhə irəha nərmama me səiου, takəkwein irəha mə, ‘Səiου me nərmama.’

9:20: Aes 29:16, 45:9
1:3-12

9:21: Jer 18:6

9:23: Rom 8:29, Efes

Nənə nərmama me i iakinəpwəh nokeikei-
ien irəha fwe kupwən, takəkwein irəha mə,
'Nərmama keikei me səiou.' ”a

²⁶ Nənə rani mwi mə:

“Ia kwopun atukwatukw nəha kiməni pen ti
nirəha i mə,
'Ripko mhə kimiaha nərmama me səiou,'
tukəkwein irəha mə, 'Kumwesən sə ramiru
nipwnətın me nə kimiaha.' ”

²⁷ Nənə Profet Aesea rəgkiari ia nəkur Isrel ia
nəgkiariien i rani mə,

“Nəri auər a mə nəkur Isrel tuhəpik rəmwhen ia
nipəkir ia nikare təsi,

mətə tukuvehimiru a kwənkwan nepwin,

²⁸ ti nəri nə mə Iərimənu tro pam akwauakw a
nəfe nəghin riməni mə tro ia təkure tiprənə i.”

²⁹ Nənə rəmwhen ia nəgkiariien i Profet Aesea
riməni fwe kupwən mə:

“Iərimənu sə rauvehi niskaiien me pam
riməuvehimiru kitaha me nepwin nəkur
Isrel.

Mə in rinapko mhə iamınhi,

ko kitaha səmwhen ia nəkur Sotom

kitaha səuvəuvehe raka mhənəmwhen ia
nəkur Komora.”

*Nəkur Isrel me həpik həpkini mhə nipərhiendien ia
Iesu Kristo*

³⁰ Ro pen kitaha tsəfni irə? Nərmama ripko
mhə irəha nəkur Isrel həpkousari mhə mə tuhatuk-
watukw ia nəmri Kumwesən, mətə ti nəri nə
mə irəha həni nipərhiendien ia Iesu Kristo nənə

---

a **9:25:** Uə “Pran i kəpwəh nokeikeien in fwe kupwən, takəkwein
in mə, 'Pran keikei səiou.' ” Hos 1:6; 2:23 **9:30:** Rom 10:20

Kumwesən ro irəha hatukwatukw ia nənimen.
³¹ Mətə nəkur Isrel housari pik ia suatuk səvəi nesi penien Loa mə irəha tuhatukwatukw ia nəmri Kumwesən, mətə irəha həpwəh natukwatukwien.

³² Tì nəfe? Tì nəri nə mə irəha kamhousari pik mə tuhatukwatukw ia nəmri Kumwesən ia noien me səvənraha, mətə həpkəsi pen mhə suatuk səvəi nahatətəien. Irəha hənəpəti raka ia kəruətərei sə nərmama kamhəpəti irə. ³³ Rəmwhen ia nəgkiariien i kımərai pen ia Nəkukuə Ikinan rani mə,

“Hətoni ro! Iakaməmri kəruətərei riti fwe Saeon sə nərmama tuhəpəti irə,
 kəpwier sə tro irəha həmwēi,
 nənə iərmama sə rani nīpərhienien irə, in trīpkauris mhə.”

10

¹ Piak me, ia rerik iakokeikei pik mə Kumwesən truvehimiru nəkur Isrel, nənə ia nəp̄in me pam iakaməfwaki tukwe. ² Iakəsəni mə pərhien irəha kamhəgien pik tì Kumwesən, mətə noien səvənraha rīpkəsi pen mhə nukurənien. ³ Iakani iam̄inhi irə tì nəri nə mə irəha həpkukurən amasan mhə mə tuhəfo mhəuwehe mhatukwatukw ia nəmri Kumwesən. Nənə suatuk səvəi natukwatukwien Kumwesən rīnəmri, in i nahatətəien ia Iesu Kristo, irəha həpkisiai mhə irə, mətə irəha kamhousari mə tuhəmri atukw səvənraha riti, in i nesi penien Loa. ⁴ Mətə Kristo in rīno sampam ia noien səvəi nesi penien Loa mə nərmama me pam səməme kamhəni nīpərhienien

irə həukurən nuveheien mhatukwatukw ia nəmri Kumwesən.

⁵ Moses raməgkiari ia natukwatukwien sə raku pen ti Loa ia nəgkiariien i sə in rımərai mə, “Iərmama sə ramo nəgkiariien me səvəi Loa, in truvehi nımıruien ia nəgkiariien me nəha.” ⁶ Mətə natukwatukwien sə raku pen ti nahatətəien rani mə, “Rerımiaha trəpwəh nırhiien nəgkiariien i mə, ‘Sin trevən fwe irənhə ia neiai’ ” muvehi Kristo meiwaiu pehe? ⁷ “uə ‘Sin trevən fwe inhəripw ia nıpəg sə rameiwaiu nukunen riwən’ ” muvehi raka Kristo ia reri nəkur həuvamhə muvehi mutə pehe? ⁸ Natukwatukwien sə raku pen ti nahatətəien rıpkini mhə iamınha irə, mətə rani mə, “Nəgkiariien nəha ipaka tukw ik. In fwe ia tərhum mıne ia rerım.” In i nəgkiariien i səvəi nahatətəien kımaha iahaməvisau irapw i. ⁹ Trıni mınuə ikıni irapw ia tərhum mə “Iesu in Iərımənu,” nənə mını nıpərhiienien irə fwe imwə ia rerım mə Kumwesən rıno in rətui mwi ia nemhəien səvənhi, nənə Kumwesən truvehimıru ik. ¹⁰ Nəpın iərmama riti ruvehi Iesu ia rerın mını nıpərhiienien irə, Kumwesən trıni irapw in mə in ratukwatukw ia nənimen. Nənə in truvehimıru mwi iərmama sə rani irapw ia tərhum mə Iesu in Iərımənu səvənhi. ¹¹ Rəmwhen ia Nəkukuə Ikinan rani mə, “Nərmama me pam səməme kamhəni nıpərhiienien ia iərmama nəha, irəha tuhəpkauris mhə.” ¹² Nəgkiariien nəha səvəi nərmama pam nəri auər a mə ik iəmə Isrel uə rıpkı mhə ik iəmə Isrel. Iakani iamınhi irə ti nəri nə mə Iərımənu kuatia a i ramərımənu ia nərmama me

---

10:5: Rom 7:10, Kal 3:12   **10:6:** Dut 30:12-14   **10:11:** Rom 9:33   **10:12:** Wok Me 15:9

pam, maməriari pen ia namasanien səvənhi m nərmama səməme kamhəkwein in. ¹³ Rəmwhen ia nəgkiariien i Nəkukuə Ikinan rani mə,

“Nərmama me pam səməme kamhəkwein ia nəghi Iərimənu,
in truvehimiru irəha.”

¹⁴ Mətə nərmama tuhəfo mhəkwein ia Iərimənu trini minuə həpkini mhə nīpərhienien irə? Nənə tuhəfo mhəni nīpərhienien irə trini minuə həpwəh niregiien nəvisaiuen sə raməgkiari irə? Nənə tuhəfo mhəregi trini minuə iərmama riti səvəi nəvisaiuen riwən? ¹⁵ Nənə nərmama tuhəfo mhəvisau trini minuə Kumwesən rəpwəh nərhi penien irəha? Rəmwhen ia nəgkiariien i kīmərai pen ia Nəkukuə Ikinan rani mə,

“Ramasan pik anan nəpīn nərmama kamhəuvehe mə tuhəvisau nəgkiariien amasan!”

¹⁶ Mətə rīpko mhə nəkur Isrel me pam həmāni nīpərhienien ia nəgkiariien amasan nəha. Rəmwhen ia nəgkiariien səvəi Profet Aesea rani mə, “Iərimənu, nərmama houihi a hāni nīpərhienien ia nəgkiariien səkīmaha.” ¹⁷ Ro pen nəhatətəien raku pen ia nəri kamregi, nənə nəri kamregi raku pen ia nəgkiariien sə kaməvisau ia Kristo. ¹⁸ Mətə iakaməres mə nəkur Isrel həuvəregi raka nəgkiariien nəha uə rekəm? Ouəh, həuvəregi. Rəmwhen ia Nəkukuə Ikinan rani mə,

“Nərmama me pam həuvəregi raka rerīnraha,
nəgkiariien me səvənraha həuvavən
mhəneste tənəmtənə me pam.”

¹⁹ Nənə iakaməres nəresien riti mwī mə nəkur Isrel həuvəukurən raka uə rekəm? Ouəh, həuvəukurən.

Moses rīmækupwən mīni irapw nægkiariien i səvəi Kumwesən mə,

“Iou tako ramasan m nərmama nepwīn ia tənə əpə iti,

kīmīaha tihətoni mhəmwəki irəha.

Tako ramasan m nərmama nepwīn hərəirei nari, kīmīaha tihətoni niemaha rəpi kīmīaha.”

²⁰ Nənə Profet Aesea rīni amasan mwi nægkiariien səvəi Kumwesən mə,

“Nərmama səməme həpwəh nətuiien iou, hənətoni iou.

Iakino pui pen iou m nərmama səməme həpwəh nəresien iou.”

²¹ Mətə ia nəkur Isrel Kumwesən rani mə,

“Ia nəpīn mə pam iakavi atukw rəgik mə takasitu ia nərmama me i səməme kamhərui nəkwak, mamhəni ərəha iou.”

11

Nəkur Isrel kwənkwan nepwīn nəha ikīn Kumwesən rīmərfi irəha

¹ Ro iamīnhi irə iakaməres mə pərhiien Kumwesən rīməuvei pen təkutan m nərmama me səvənhi? Rekəm! Hətoni ro iou. Iou iamə Isrel. Iou iakuku pen ia kwənəkwus səvəi Epraham mīne kwənəkwus səvəi Penjamin. ² Kumwesən rīnəpwəh nuvei penien təkutan m nərmama me səvənhi səməme in ruvəukurən raka irəha fwe tui anan. Hiəukurən uə rekəm nəfe Nəkukuə Ikinan rani ia Profet Elaeja ia nəpīn nəha raməgkiari m Kumwesən ti noien ərəha me səməme nəkur Isrel kamho? ³ In rīni mə,

“Iarimānu, irəha hənousi əpune profet me səim,
 mhousi testesi nifatə me səim.
 Iou əpa iakamarə,
 nənə irəha haməmwur mwi mə tuhousi əpune
 iou.”

⁴ Mətə Kumwesən rīmāni pen nəfe ti Profet Elaeja?
 In rīmāni mə,

“Iakaməkwtəmhiri əknekīn nərman me sefen
 taosen irəha nərmama me səiou.
 Irəha həpkīnimwi mhə nukurhunraha
 mhəsiai kumwesən eikuə i Paal.”

⁵ Nənə rəmwhen a mwi ipwet mine nəkur Isrel
 kwənkwan nepwīn nəha ikīn səməme Kumwesən
 rīmərfi irəha ia namasanien səvənhi. ⁶ In rīmərfi
 irəha ia namasanien səvənhi, mətə rīpko mhə mə
 rīrfi irəha ti noien me səməme irəha kamho. Trīni
 mīnuə rīrfi irəha ti noien me səməme irəha kamho,
 nənə namasanien sə trəriari irə mīnraha riwən
 rəmwhen mə ramərəku irəha ti wok səvənraha.

⁷ Ro pen, rəfo? Nəri nəha nəkur Isrel kamhətui,
 irəha həpwəh nətoniien. Mətə nərmama səməme
 Kumwesən rīmərfi irəha, irəha hətoni mhəuvehi.
 Səməme nəha nepwīn səməme həpwəh nətoniien,
 Kumwesən ro irəha kənkəpwənraha ruvehe
 mīskai. ⁸ Rəmwhen ia nəgkiariien i kīmərāi pen ia
 Nəkukuə Ikinan rani mə,
 “Kumwesən ro nətəriгийн səvənraha rapri meste
 pehe ipwet,
 irəha ko həpkətoni mhə mwi nari riti ia
 nənimenraha,
 mhəpwəh mwi niregiien nari riti ia
 nəkwəregīnraha.”

9 Nənə Kig Tevit rani mə,
 “Pwəh tepol sə irəha kamhani nari irə ruvehe mo
     kwənkru sə trousi tərini irəha
     mine net sə tuhəvsausini pen irəha irə.
 Pwəh ruvehe mo nəri sə tro irəha həmwei,
     mine nəri sə tro irəha həuvehi nərpwinien ti
     noien ərəha me səvənraha.
 10 Pwəh nənimenraha rıfwə həpwəh mwi
     nətoniien nari.
     Pwəh irəha həregi rərəha ia nəpın me
     rəmwhen ia iərmama ramikou ti təkutan.”

Rigi nei Kumwesən rıripien pen ia nıpwren

11 Ro pen iakaməres mə nəkur Isrel hənəpəti
 mhəmwei ko həpkərer mhə mwi? Rekəm, irəha
 həukurən nərərien mwi. Mətə ti nəri nə mə
 irəha ho noien ərəha, Kumwesən rauvehimiru
 nərmama me rıpkə mhə irəha nəkur Isrel mə tro
 nəkur Isrel rerınraha revən ia namasanien nəha
 mə tuhəuvehi səvənraha. 12 Noien ərəha sə nəkur
 Isrel həno ro namasanien revən ia tənəmtənə
 me. Nımweiiien səvənraha ro namasanien revən
 ti nərmama rıpkə mhə irəha nəkur Isrel. Mə
 ro iamınhi irə tukəfo nəpın nəkur Isrel me pam
 tuhərərig mwi ti Kumwesən? Kumwesən tro
 mınraha namasanien rasori mwi.

13 Təkwtəkwuni iakaməgkiari m kımiaha
 nərmama rıpkə mhə kımiaha nəkur Isrel. İou
 aposol səvəi nərmama rıpkə mhə irəha nəkur
 Isrel, ro pen iakəgnəgini wok i sə Kumwesən
 rıməuvei pehe miou. 14 İakamo iamınhi irə
 mə tako İou me nəpwın nəkur Isrel rerınraha
 revən ia namasanien i kamo m kımiaha nənə
 mhokeikei mə tuhəuvehi səvənraha, nənə ia noien

nəha takuvehimiru irəha nepwin. ¹⁵ Mə noien i Kumwesən rino mərarki nəkur Isrel ro nərmama ia tənəmtənə me həuvehe mho in me nepwin, tukəfo nəpın in ripeki pehe mwi nəkur Isrel? Noien nəha trukuə noien i nərmama tuhətui mwi ia nemhəien. ¹⁶ Trini minuə nərmama həmri karen nikare bred səvəi nəveginien vi mə səvəi Kumwesən, nənə bred pəpwia səvəi Kumwesən. Nənə ia nəgkiariien səvəi nei, trini minuə nukune nei səvəi Kumwesən, rəgrəgin me mwi səvəi Kumwesən.^a

¹⁷ Mətə kətəftefi raka rəgrəgi nei nəha nepwin, nənə kuvehi kimiaha, kimiaha rəgrəgi nei olif sə rəprmin, krıpın pen kimiaha ia təmwhekinraha mə tihəuvehi pəri namasanien səvəi nukune olif nəha. ¹⁸ Nənə ro iamınhi irə rərəha mə kimiaha hiaməfiutə ia kimiaha mamhətə ərəha rəgrəgi olif nəha. Mə hiaməfiutə ia kimiaha iamınhi, rerimiahə tramrhi mə nukune nei raməkwməni kimiaha, mətə rıpkə mhə kimiaha rəgrəgi nei tihəkwməni nukune nei. ¹⁹ Rosi kimiaha riti trəfiutə in mə, “Kinəteftefi raka rıgi nei me nepwin kuvehi iou krıpın iou ia təmwhekinraha.”

²⁰ Nıpərhiendien kinəteftefi raka irəha, ti nəri nə mə irəha həpwəh nahatətəien ia Kumwesən, mətə ik ikamərer ia təmwhekinraha ti nəri nə mə iakamahatətə irə. Ro iamınhi irə tikəpwəh nəfiutəien ik, mətə tikaməkeikei mehekır. ²¹ Trini minuə Kumwesən rınəteftefi raka rəgrəgi nei atuk-

---

11:16: Nam 15:17-21, Esik 44:30   **a 11:16:** Nəgkiariien i, nıpwrən mə trini minuə Epraham mine kaha kupwən me səvəi nəkur Isrel irəha nərmama me səvəi Kumwesən, nənə nərmama ia kwənəkwus səvənraha irəha mwi nərmama me səvəi Kumwesən.

11:17: Efes 2:11-19

11:18: Jon 4:22

11:20: Rom 12:16

watukw ti nəri nə mə hənəpwəh nahatətəien, in trətəfi raka mwi ik mə ik ikəpwəh nahatətəien.

²² Ro pen sətōni mə Kumwesən rukurən noien ramasan m nərmama, mətə rukurən noien mwi rəknekīn mīnraha. In ramo rəknekīn m nərmama səməme haməmwei raka, mətə in ramo ramasan tukumiaha. Nənə trīni mīnuə kīmiaha hiamesi pen noien amasan səvənhi, in trīrīpīn mamō ramasan tukumiaha. Mətə trīni mīnuə kīmiaha hiəpwəh noien iamīnha irə, nənə in trətəfi raka mwi kīmiaha. ²³ Nənə trīni mīnuə nəkur Isrel hərərig pehe mwi mhəni nīpərhienien ia Iesu Kristo, nənə Kumwesən trīrīpīn mwi irəha ia nukunen, ti nəri nə mə in rauvehi nīskaiien ti noien iamīnha irə. ²⁴ Nīpwrai nəgkīariien i mə kīmiaha nərmama rīpko mhə kīmiaha nəkur Isrel hāmwhen ia rīgi nei əprīmīn i olif sə Kumwesən rīnərai raka, nənə mīrīpīn pen ia nei nəha olif fwe ia nəmhien səvənhi. Noien nəha rīpko mhə noien atukwatukw riti səvəi nei ti nuvehien rīgi nei əpə riti mīrīpīn pen ia nei əpə riti. Mətə nəkur Isrel hāmwhen ia rīgi nei nəha olif fwe ia nəmhien. Nənə təkwtəkwuni rīməru mə Kumwesən trīrīpīn mwi irəha ia nukunenraha atukwatukw.

Kumwesən truvehimīru nəkur Isrel me pam

²⁵ Piak me, nəgkīariien pərhien riti Kumwesən rīnərkwafə i fwe kupwən iakokeikei mə kīmiaha tihəukurən, ti nəri nə mə rərəha kīmiaha hiaməfiətə ia kīmiaha mə hiəukurən nari. Kumwesən rīno nəkur Isrel me nəpwīn kənkəpwənraha ruvehe mīskai, mətə noien nəha trəpwəh nəmakien ia nəpīn me. Nərmama me

11:22: Jon 15:2,4, Hip 3:14
10:16

11:25: Rom 12:16, Luk 21:24, Jon

ripko mhə irəha nəkur Isrel səməme tuhəuvehe ti Kumwesən tuhaməkeikei mhəuvehe pam, nənə, noien nəha ramo nəkur Isrel kənkəpwənrəha riskai tro sampam. ²⁶ Nənə kurirə irə, Kumwesən truvehimiru pam nəkur Isrel. Rəmwhen ia nəgkiariien i kımərai pen ia Nəkukuə Ikinan rani mə,

“Iərmama sə truvehimiru nərmama truku pen fwe Saeon.

In truvehi raka noien ərəha səvəi kwənəkwus me səvəi Jekop.”

²⁷ “Nənə in i promes səiou tako mınrəha ia nəpın nəha takuvehi raka noien ərəha me səvənrəha.”

²⁸ Nəkur Isrel hənəpwəh nəgkiariien amasan səvəi Iesu Kristo, nənə ro iamınhi irə irəha həmwhen ia nərmama kəmhəmwəki Kumwesən. Nəri nəha ro iamınhi irə trasitu ia kimiaha nərmama ripko mhə kimiaha nəkur Isrel. Mətə ti nəri nə mə Kumwesən rımərfi kaha kupwən me səvənrəha, ro pen in ramokeikei ihi irəha. ²⁹ Ro iamınhi irə ti nəri nə mə nəpın Kumwesən ruvərfi raka nərmama, məriari auər a narimnari me mınrəha, ko ripkərari mhə mwi ia nətərigien səvənhi. ³⁰ Kimiaha i nərmama ripko mhə kimiaha nəkur Isrel fwe kupwən hiamərui nəkwai Kumwesən, mətə təkwtəkwuni Kumwesən rəpi kimiaha ti nəri nə mə nəkur Isrel hənərui nəkwan. ³¹ Ia noien a mwi nəha, ti nəri nə mə Kumwesən rınəpi kimiaha ipwet mınə nənə nəkur Isrel kəmhərui nəkwai Kumwesən, ro pen Kumwesən trəpi mwi irəha. ³² Nərmama me pam kəmhərui

nəkwei Kumwesən. Rəmwhen mə Kumwesən rərihi irəha kamharə ia kalapus. In ro iamīnha irə mə in rukurən napien irəha pam.

Nəgkiariien sampam kəgnəgini Kumwesən irə

33 Hətoni ro, nautə mine nukurəniēn
mine nətəriēn səvəi Kumwesən
harəmwhenimw pik!

Samətui nəkiriēn me səvənhi mine suatuk me
səvənhi ko səpkətə pam mhə!

34 “Sin rukurən nətə puiēn nətəriēn səvəi
Kumwesən,
uə sin rukurən nəvəhagiēn min?”

35 “Uə sin ruvəuvei pen raka nari riti min ia nəpīn
riti
mə Kumwesən traməkeikei mərpwīn pen
min?” Iərmama riti riwən!

36 Ro iamīnhi irə ti nəri nə mə Kumwesən rino
narimnari me pam,
nənə narimnari me pam kamharə ti nəri nə mə
niskaiēn səvənhi raməkwtəmhiri irəha,
narimnari me pam in rino mə səvənhi.

Pwəh nəgnəginiēn revən tukwe in ia nuk nuk me.
Ouəh, pwəh ro iamīnhi.

12

*Pwəh səuvei pen nimiruiēn səkitaha m
Kumwesən*

¹ Piak me, ti nəri nə mə Kumwesən rino
narimnari me i ia napiēn səvənhi ro pen
iakaməres skai m kīmiāha mə tihaməkeikei
mhəuvei pen nīpwramiāha me min rəmwhen

ia nari riti sə ramiru mo ikinan i kauvei pen m Kumwesən ia təkure nifatə rerin ramagien tukwe. In i suatuk atukwatukw sə tihəfwaki m Kumwesən irə. ² Tihəpwəh nuvehien noien səvəi nərmama ia tīprənə i, mətə pwəh Kumwesən ro nətərigien səkimiaha ruvehe mərməvi hiəsehu ro ia noien akuas səkimiaha. Mə hio iaminha irə hiəukurən nəkiriien noien me, mhətoni mə sə pəku nəha nəkwai Kumwesən, noien sə ramasan, rerin ragien tukwe, matukwatukw pam.

³ Nənə ti nəri nə mə Kumwesən rasitu ia nirak ia namasanien səvənhi, iou iakani pehe tukumiaha pam mə rerimiaha trəpwəh nīrhien mə kimiaha iərmama riti. Kimiaha tihaməkeikei mhəuvehi irəpw nətərigien səkimiaha, mhəkiri mə ik nəfe iərmama pwəh resi pen atukwatukw nahatətəien sə Kumwesən rīməuvei pehe mik rasori uə rouihi.

⁴ Nīpwrai iərmama nīpərpərin me həpik, nənə nīpərpərin me nəha səvənraha wok səpəmsəpə.

⁵ Rəmwhen a mwi kitaha səpik, mətə kitaha səmwhen ia nīpwrai iərmama kuatia, ti nəri nə mə kitaha səməuvehe mho kuatia kitaha Kristo. Kitaha kuatia kuatia saməripin pen ia kitaha me rəmwhen ia nīpərpəri nīpwrai iərmama,

⁶ mamhəuvehi niskaiien me səpəmsəpə resi pen namasanien sə Kumwesən rinəriari irə m kitaha. Ro iaminhī irə kitaha tsaməkeikei mhəuvehi niskaiien me nəha mhasitu ia kitaha me irə. Trini minuə iərmama riti rauvehi niskaiien ti nini irəpwien nəgkiariien sə raku pen ti Kumwesən, pwəh in rini irəpw nəgkiariien nəha mesi pen

---

12:2: Efes 4:23, Efes 5:10,17   **12:3:** 1Kor 12:11, Efes 4:7   **12:4:** 1Kor 12:12   **12:5:** 1Kor 12:27, Efes 4:25   **12:6:** 1Kor 12:4-11, 1Tes 4:10-11

nahatətəien səvənhi. ⁷ Trini minuə iərmama riti rauvehi niskaiien ti no tukwiniien nari, pwəh in ro tukwini nari. Trini minuə iərmama riti rauvehi niskaiien ti nahatənien, pwəh in rahatən. ⁸ Trini minuə iərmama riti rauvehi niskaiien ti nuvehi utəien nətərigien səvəi iərmama, pwəh in ruvehi utə. Trini minuə iərmama riti rauvehi niskaiien ti nəriariien nautə, pwəh in rəriari rasori. Trini minuə iərmama riti rauvehi niskaiien ti niriiien nakalasia me, pwəh in riri irəha misese tukwe. Trini minuə iərmama riti rauvehi niskaiien ti nasituien ia nərmama, pwəh in rasitu ia nirəha ia rerin agien.

Nokeikeien

⁹ Pwəh nokeikeien səkimiaha hiamokeikei nərmama irə ro nokeikeien pərhiien. Tihaməkeikei mhəmwəki noien sə rərəha, mhəkwtəmhiri əknekın noien sə ramasan. ¹⁰ Tihaməkeikei mhokeikei kimiaha me rəmwhen mə kimiaha piəvmiaha me, mhəsiai kimiaha me. ¹¹ Tihaməkeikei mho wok səvəi Iərimənu səkitaha ia nəpın me pam rəmwhen ia napw rauək ia rerimiaha mhəpwəh nəpouien. ¹² Rerimiaha traməkeikei magien ia nəpın me ti nəri nə mə hiaməmri pen əknekın nətərigien səkimiaha ia Kumwesən. Trini minuə hiəuvehi nəmisəien, tihaməkeikei mho nətərigien səkimiaha rəpwəmwis, nənə mhəfwaki ia nəpın me. ¹³ Trini minuə nərmama nepwın səvəi Kumwesən səvənraha narimnari riwən, tihaməkeikei masitu

---

12:8: 2Kor 9:7   **12:9:** 1Tim 1:5, 1Pit 1:22, Amos 5:15   **12:10:** 2Tes 1:7, Fil 2:3   **12:11:** Wok Me 18:25, Rev 3:15   **12:12:** 1Tes 5:17   **12:13:** Hip 13:2

ia nirəha, mhətə amasan iəpwispwis me səməme kamhəuvehe imwəmiaha.

¹⁴ Tihəkwein amasan ia nərmama səməme kamhometə kīmiaha. Tihəkwein amasan ia nirəha, mhəpwəh nəkwein ərəhaien ia nirəha.

¹⁵ Nəpīn nərmama kamhəgien, kīmiaha mwi tihəgien kīmiaha mīnraha. Nənə nəpīn nərmama rerīnraha rəpou, kīmiaha mwi tihəsək kīmiaha mīnraha.

¹⁶ Ramasan mə hiamarə nətərigien səkīmiaha truvehe mo kuatia. Tihəpwəh nəfiutəien ia kīmiaha, mətə tihəuvehi nətərigien sə reiwaiu. Rerīmiaha trəpwəh nīrhien mə kīmiaha hiəukurən pik nari.

¹⁷ Trīni mīnuə iərmama rīti ramo rərəha ia kīmiaha, tihəpwəh nərpwīnien noien səvənhi. Tihousari mə tiho noien sə nərmama pam tuhətoni mə ramasan.

¹⁸ Kīmiaha tihousari mho narimnari me pam səməme hiəukurən noien mə tiharə ia nəmərinuien ia nəpīn me kīmiaha nərmama pam.

¹⁹ Nərmama keikei me, tihəpwəh nərpwīnien noien ərəha səvəi iərmama rīti, mətə tihəpwəh a pwəh Kumwesən ruvei pen niemaha səvənhi mīn. Iakani iamīnhi irə ti nəri nə mə kīmərai pen nəgkiariien i ia Nəkukuə Ikinan rani mə,

“Iou takərpwīn noien ərəha səvəi nərmama, nīpərhienien iou tako.” ²⁰ Mətə tiho iamīnhi irə:
 “Trīni mīnuə iərmama rīti sə raməmwəki ik nukumhə rahi, tikaməkeikei məkwməni.

12:14: Mat 5:44, Wok Me 7:60, 1Kor 4:12   **12:15:** Sam 35:13

12:16: Rom 15:5, 11:20, Prov 3:7, Aes 5:21   **12:17:** 1Tes 5:15

12:18: Mak 9:50, Hip 12:14   **12:19:** Dut 32:35, Mat 5:39, Rom 13:4, 1Tes 1:6-7, Hip 10:30   **12:20:** Prov 25:21-22, Mat 5:44

Trini minuə rəkwakwa, tikaməkeikei mhəuvei
pen nui min rənimwi.

Ia noien nəha tiko in rauris pik anan.”

²¹ Tihəpwəh nəsenien noien ərəha mə truvehi
irapw niskaiien səkimiaha, mətə ia noien amasan
tihəuvehi irapw niskaiien səvəi noien ərəha.

13

*Pwəh nərmama pam həsiai nərmama asori me
səməme kamhərimənu*

¹ Pwəh nərmama pam həsiai nərmama asori me
səməme kamhərimənu. Iakani iamini irə ti nəri
nə mə nərimənuien ruku pen əpa ti Kumwesən,
nənə, nərmama me pam səməme kamhərimənu
Kumwesən rinəmri irəha. ² Ro iamini irə trini
minuə iərmama riti rərui nəkwai nərmama
kamhərimənu, in rinərui nəri sə Kumwesən
riməuvehi utə. Nənə nərmama səməme kamho
iaminha irə tukərpwin noien ərəha səvənraha.
³ Nərmama səməme kamho noien amasan
tuhəhekir nərmama kamhərimənu ti nəfe? Mətə
nərmama səməme kamho noien ərəha irəha nəha
tuhəkir. Ikoikei mə tikəpwəh nehekieren ia
iərmama sə ramərimənu? Tikaməkeikei mo noien
amasan, nənə in trəgnəgini ik tukwe. ⁴ Iakani
iamini irə ti nəri nə mə iərmama sə ramərimənu
in ramo tukwini nari m Kumwesən, mamə nari
amasan ramasitu ia niram. Mətə trini minuə
ikamo noien ərəha, tikaməkeikei mehekir ti nəri
nə mə niskaiien sə in rauvehi ti nərpwinien noien
ərəha ro nipərhienien. Iərmama sə ramərimənu
in ramo tukwini nari m Kumwesən, mamərpwin

13:1: Taet 3:1, Prov 8:15, Jon 19:11
3:13

13:3: 1Tes 2:13-14, 1Tes

13:4: Rom 12:19

noien ərəha me səvəi nərmama. Nənə noien nəha ramahatən pen niemaha səvəi Kumwesən. ⁵ Ro pen kimiaha tihaməkeikei mhəsiai nərmama səməme kamhərimənu. Tihəpko mhə ti nəri nə mə hiamhekir əpa niemaha səvəi Kumwesən, mətə tiho mwi ti nəri nə mə hiəukurən mə in noien atukwatukw. ⁶ Ro iamihhi irə kimiaha hiamərəku pen mwi takis me, ti nəri nə mə nərmama səməme kamhərimənu irəha nərmama kamho tukwini nari m Kumwesən mamho wok səvənhi. ⁷ Kimiaha tihaməkeikei mhəuvei pen m nərmama me pam nəfe səvənraha. Iərmama sə rauvehi mane səvəi takis me səpəmsəpə, tihaməkeikei mhərəku pen takis me nəha min. Iərmama sə kamsiai, tihaməkeikei mhəsiai. Nənə iərmama sə kamo nəkwən, tihaməkeikei mho nəkwən.

Kitaha tsaməkeikei mhokeikei kitaha me

⁸ Ripkamasan mhə mə tiho kaon m nərmama nepwɪn. Mətə nari riti nəha ikɪn sə rəmwhen ia kaon səkimiaha tihaməkeikei mho. In i kimiaha tihaməkeikei mhokeikei kimiaha me. Iakani iamihhi irə ti nəri nə mə iərmama sə ramokeikei piəvni in ramo narimnari me pam Loa səvəi Kumwesən rani. ⁹ Loa nəha rani mə, “Tikəpwəh nakresien pran səvəi iərməpə,” “Tikəpwəh nousi əpuneien iərmama,” “Tikəpwəh nakresien,” “Rerim trəpwəh nakresien narimnari səvəi iərmama riti,” nənə Loa me nepwɪn mwi nəha ikɪn. Mətə nəgkiariien riti nəha in rəuiui pam irəha, rani mə, “Tikaməkeikei mokeikei piam rəmwhen ikokeikei atukw a ik.” ¹⁰ Trini minuə iərmama riti rokeikei piəvni, ko ripko mhə nərəhαιen min. Ro

pen iarmama sə ramokeikei narmama in ramo narimnari me pam Loa səvəi Kumwesən rani.

¹¹ Kimiaha tihaməkeikei mho iaminha irə ti nəri nə mə hiəukurən nəpın i samarə irə nəha təkwtəkwuni mə rino raka nəpın atukwatukw sə tihətui mhəpwəh mwi napriien. Iakani iamınhi irə ti nəri nə mə nəpın sə Kumwesən truvehimiru kitaha irə ruvəuvehe ipaka, in ipaka mwi məpi raka fwe kupwən nəpın səpkuvehe vi a mhəni nıpərhienien ia Iesu Kristo. ¹² Tričko mhə tui nəpitəvien ro sampam nənə nukuraanien ruvehe. Ro pen pwəh saraka ia noien me səvəi nəpitəvien nənə mho noien me səvəi nukuraanien. Noien me nəha həmwəhen ia karkahu iarmama rarkahu irə mo tukuahag nıpwran ti naruagəniien. ¹³ Pwəh kitaha so noien amasan me rəmwəhen ia narmama səməme kamhavən ia nukuraanien. Tsəpwəh noien lafet ərəha me, mhəpwəh nənimwiien nənimwiien skai mhakonə irə, mhəpwəh nakresien nıpran, mhəpwəh noien nəfe nəghin nətərigien ərəha səkitaha rokeikei, mhəpwəh nəvisəien, nənə reritaha trəpwəh nırhi ərəhaien kitaha me. ¹⁴ Mətə tiharkahu Iərimənu səkitaha Iesu Kristo rəmwəhen karkahu səkimiaha, nənə rerimiaha trəpwəh mwi nırhiien suatuk me nepwın səvəi noien ərəha səvəi nıpwramiaha mə tiho nəfe rokeikei.

14

Tukəfo ia iarmama nahatətəien səvənhi rıpkıskai mhə

13:11: Efes 5:14, 1Tes 5:6-7

13:12: 1Jon 2:8, Efes 5:11, 6:11

13:13: Luk 21:34, Efes 5:18

13:14: Kal 3:27

¹ Trini minuə iərmama riti nahatətəien səvənhi rīpkiskai mhə ruvehe tukumiaha, nənə kimiaha tihaməkeikei mhəsevər ia rerimiahaha tukwe, mətə tihəpwəh nəvisəien kimiaha min ti nətərigien me səvənhi. ² Iərmama riti rini nīpərhienien mə in rukurən nənien nəveginien me pam, mətə iərmama riti mwi nahatətəien səvənhi rīpkiskai mhə in raməni a nəveginien ia nəmhien.

³ Pwəh iərmama sə raməni nəveginien me pam rəpwəh nətəni ərəhaien iərmama sə rīpkəni mhə nəveginien me pam. Nənə pwəh iərmama sə in rīpkəni mhə nəveginien me pam rəpwəh niniien mə iərmama sə raməni nəveginien me pam ramo noien ərəha. In trəpwəh niniien iaminha irə ti nəri nə mə Kumwesən rinəsevər raka ia rerin ti iərmama nəha, minəsəni raka in ruvehe tukwe in. ⁴ Ik nəfe iərmama mə tikini mə iərmama sə ramo tukwini nari səvəi iərmama əpə riti mwi rino noien ərəha? Ia nəmri Iərimənu a səvənhi in trərer uə trimwei. Nənə in trərer ti nəri nə mə Iərimənu səvənhi rukurən noien mə in trərer.

⁵ Iərmama riti raməkiri mə nəpīn kuatia ropə ia nəpīn me nepwīn, mətə iərmama riti mwi raməkiri mə nəpīn me pam həmnəmwhen a. Pwəh nərmama kuatia kuatia hətərig ia nətərigien me səvənraha mə sə pəku nəha ro nīpərhienien.

⁶ Iərmama sə rerin ramrhi mə nəpīn kuatia ropə ia nəpīn nepwīn, in ramo noien nəha mə trisiai Iərimənu səkitaha. Nənə iərmama sə raməni nəveginien me pam raməni mə trisiai Iərimənu səkitaha, ti nəri nə mə in rani tanak m Kumwesən ti nəveginien sənəni. Nənə iərmama sə rīpkəni

mhə nəveginien me pam in mwi raməpwəh nənien ti nisaiien Iərimənu səkitaha, nənə in mwi rani tanak m Kumwesən ti nəveginien sənəni. ⁷ Iərmama riti ripkərimənu atukw mhə ia nimiruien səvənhi, nəri auər a mə in ramiru uə in remhə. ⁸ Trini minuə kitaha saməmiru, nimiruien səkitaha in səvəi Iərimənu səkitaha. Nənə trini minuə kitaha semhə, nemhəien səkitaha in səvəi Iərimənu səkitaha. Ro iamīnhi irə trini minuə saməmiru uə səuvamhə, kitaha səvəi Iərimənu səkitaha. ⁹ Kristo rimamhə marə mətui mwi ti nəri, mə in truvehe Iərimənu səvəi nərmama səməme kamhəmiru mine səməme həuvamhə raka. ¹⁰ Ro pen rəfo ikaməkiri noien səvəi piam mə rərəha? Uə ik, rəfo ikamətə ərəha piam? Kitaha pam tsərer ia nəmri Kumwesən, in trəkiri kitaha ti noien me səkitaha. ¹¹ Iakani iamīnhi irə ti nəri mə nə nəgkiariien i kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan rani mə,

“Iou Iərimənu iakamiru, iakani nīpərhiēnien mə nərmama me pam tuhənimwi nukurhunraha ia nənimek,
nənə nərmama me pam tuhəni irapw mə iou,
iou Kumwesən.”

¹² Nəgkiariien nəha nīpwran mə kitaha pam tsaməkeikei mhəni irapw noien me səkitaha ia nəmri Kumwesən.

¹³ Ro iamīnhi irə pwəh kitaha səpwəh mwi nəkiriien noien me səkitaha me mə rərəha mətə pwəh səuvehi nətərigien riti sə rani mə tsəpwəh noien nari riti ia nəpīn riti sə tro piəvtaha riti rapətī mīmwei. ¹⁴ Iou iakukurən amasan mə

14:8: Luk 20:38, Kal 2:20, 1Tes 5:10   **14:10:** Mat 25:31-32, Wok Me 17:31, 2Kor 5:10, Fil 2:10-11   **14:12:** Kal 6:5   **14:14:** Wok Me 10:15, Taet 1:15

nəveginien me pam hamasan a ti nəniien həpko mhə iərmama riti rəmkemik ia nəmri Kumwesən. Iesu Iərimənu səkitaha rasitu ia nirak mo iakuvehe mini niperhienien ia nəri nəha. Mətə trini minuə iərmama riti rerin rirhi mə nari riti rəmkemik ia nəmri Kumwesən, nəri nəha rəmkemik atukw a tukwe in. ¹⁵ Nəpin iko piam riti riregi rərəha ti nəveginien me səməme ikaməni ramahatən pen mə ikinəpwəh narəien i sə ikamarə irə mamə nokeikeien. Tikəpwəh noien mə nəri ikiməni trouaha piam riti sə Kristo rimamhə tukwe. ¹⁶ Nənə tikəpwəh noien mə nəri ikətoni mə ramasan a tukini ərəha. ¹⁷ Nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə ripko mhə in nə nəniien nari mine nənimwiien nari, mətə nitətə nəha in nə natukwatukwien, mine nəmərinuien, mine nagienien sə Nənimwin Ikinan rauvei pehe. ¹⁸ Iərmama sə ramo tukwini nari m Kristo ia suatuk iaminha irə Kumwesən rerin ramagien tukwe, nənə nərmama mwi həukurən ninien mə noien səvənhi ratukwatukw.

¹⁹ Ro pen pwəh sousari ti noien sə raməmri nəmərinuien mine narimnari me səməme tuhasitu ia kitaha ti nuvrhəkinien kitaha me səuvehe mhəutə. ²⁰ Tikəpwəh nəsenien nəveginien sənam rouraha wok səvəi Kumwesən. Nəveginien me pam hamasan a həpko mhə iərmama riti rəmkemik ia nəmri Kumwesən, mətə ripkatukwatukw mhə mə tiko piam rimwei ti nəniien nari. ²¹ Ro iaminha irə ramasan mə tikəpwəh nəniien nusai nari uə ikəpwəh nənimwiien nənimwiien skai rəmwən ia waen uə noien nari riti mwi sə tro piam rapəti mimwei.

14:15: 1Kor 8:11-13   **14:16:** Taet 2:5   **14:19:** Rom 12:18, Rom 15:2   **14:20:** 1Kor 8:13

²² Nahatətəien səim ti narimnari me nəha ramasan mə tikəkwtəmhiri ramarə a tukw ik mine Kumwesən. Trini minuə iərmama riti ramesi pen noien sə in rukurən mə ramasan a, mipkregi mhə rərəha tukwe, in rerin tragien.

²³ Mətə trini minuə iərmama riti nətərigien səvənhi ramo kəru ti nəveginien riti, nənə in raməni, ramo noien ərəha ia nəmri Kumwesən, ti nəri nə mə in raməni nəveginien nəha, mətə rəpwəh niniien nipərhiēnien irə mə ratukwatukw a mə tro iamīnhi irə. Nəfe nəghin iərmama rəpwəh niniien nipərhiēnien irə mə ratukwatukw a mə tro, trini minuə ramo, ramo noien ərəha ia nəmri Kumwesən.

15

¹ Kitaha nərmama nahatətəien səkitaha riskai tsaməkeikei mhasitu ia nərmama nahatətəien səvənraha rəpwəh niskaiien, mhəvrani nari pəmpəm me səvənraha, nənə mhəpwəh nəvraniien mə reritaha tragien tukwe. ² Mətə pwəh kitaha sousari mə tso piəvtaha me rerinraha ragien, mho ramasan minraha, mhəuvrhəkin irəha həuvehe mhəutə. ³ Iakani iamīnhi irə ti nəri nə mə Kristo ripkousari mhə mə tro rerin əpa ragien. Rəmwhen ia nəgkiariien i kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan rani mə,

“Nini ərəhaien me nərmama səpəmsəpə kamhəni ia niram, həuvehe mhəmak ia nirak.”

⁴ Kitaha səukurən mə nəgkiariien me pam səməme kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan fwe

kupwən kımərai pen irəha mə tuhəvəhag m kitaha mə tsəmri pen əknekin nətərigien səkitaha ia Kumwesən. Kitaha səukurən noien noien nəha ti nəri nə mə samərer əknekin ia nəpın me nənə nəgkiariien me səvəi Nəkukuə Ikinan kamhəuvehi utə nətərigien səkitaha.

⁵ Kumwesən əpa ramasitu ia kitaha mə tsərer əknekin ia nəpın me, nənə in əpa rauvehi utə nətərigien səkitaha. Nənə təkwtəkwuni iakaməres in mə trasitu ia kımiaha ia nətərigien səkımiaha mə truvehe mo kuatia rəmwhen ia noien səvəi Iesu Kristo. ⁶ Nənə iakaməres iamınha irə mə kımiaha pam rerımiaha rukurən nuveheien məmwhen ia reri iərmama kuatia a ti nuvehi utəien nəghi Kumwesən i in Kumwesən mınə Tata səvəi Iesu Kristo Iərimənu səkitaha.

⁷ Ro pen mə piəvtaha riti ruvehe tukumiaha tihəsevər ia rerımiaha tukwe rəmwhen ia Kristo rınəsevər ia rerin tukumiaha nəpın hiəuvən tukwe in. Tiho iamınha irə pwəh nərmama həuvehi utə nəghi Kumwesən. ⁸ Iakani pehe tukumiaha i mə Kristo rıməuvehe iərmama sə ro tukwini nari m nəkur Isrel^a mə trahatən mə Kumwesən in nıpərhiienien, nənə mə tro promes me səməme Kumwesən rino m kaha kupwən me səvəi nəkur Isrel həuvehe mho nıpərhiienien. ⁹ Nənə in rıməuvehe mə tro nərmama rıpkə mhə irəha nəkur Isrel həuvehi utə nəghi Kumwesən ti napiien səvənhi. Rəmwhen ia nəgkiariien i kımərai pen ia Nəkukuə Ikinan rani mə,

---

15:7: Rom 14:1   **15:8:** Mat 15:24   **a** **15:8:** Uə nərmama kuvehi
ninhum mınraha   **15:9:** Wok Me 3:25, Rom 11:30, 2Saml 22:50

“Ro iam̄inhi irə takəgnəgini ik ia reri nərmama
ripko mhə irəha nəkur Isrel,
takəni n̄ipu muvehi utə nəghim.”

10 Nənə in rani mwi mə:

“K̄imiaha nərmama me ripko mhə k̄imiaha
nəkur Isrel tihagien k̄imiaha nərmama
me səvənhi.”

11 Nənə rani mwi mə:

“K̄imiaha nərmama me pam i ripko mhə k̄imiaha
nəkur Isrel tihəgnəgini Kumwesən,^b
k̄imiaha pam ia kwənəkwus me pam tihəuvei
pen nəgnəginien min.”

12 Nənə Profet Aesea rani mwi mə:

“Nuai nei riti trukwesər ia Jese muvehe, mutə,
mər̄imənu ia nərmama ripko mhə irəha
nəkur Isrel.

Nərmama me nəha tuhəmri pen əknek̄in
nətərigien səvənraha irə.”

13 Kumwesən əpa ramasitu ia kitaha mə
tsəmri pen əknek̄in nətərigien sək̄itaha irə.
Nənə təkwtəkwuni iakaməres in mə tro
rer̄imiaha ragien məpw̄iuən nəp̄in k̄imiaha hiəni
n̄ipər̄hienien ia Iesu Kristo. Iakaməres mə in
tro iam̄inħa irə mə ia n̄iskaiien səvəi Nən̄imw̄in
Ikinan k̄imiaha hiəukurən nuveheien mhəskai
mwi ti nəmri pen əknek̄inien nətərigien sək̄imiaha
irə.

Pol in aposol riti səvəi Iesu Kristo

14 Piak me, iou iakukurən amasan mə
n̄im̄iruien sək̄imiaha rukuər ia namasanien, nənə
hiaməuvehi nukurənien me pam, nənə hiəmwhen
ti nəvəhagien m k̄imiaha me. 15 Nəgkiariien

^b 15:11: Uə Iərimənu 15:12: Rev 5:5

me nepwɪn ia nəkukuə i həknekɪn kwopti, mətə iakətɪgase mɪrai pen m kɪmiaha mə tako a pwəh rerɪmiaha ramrhi. Ratukwatukw a mə takəgkiari iamɪnha irə ti nəri nə mə Kumwesən rɪməuvei pehe namasanien səvənhi miou, ¹⁶ muvehi utə iou irə mə iou aposol riti səvəi Iesu Kristo kərhi pen iou iakamevən ti nərmama rɪpko mhə irəha nəkur Isrel. Iou iakamowok rəmwhen ia pris riti, maməvisau irapw nəgkiariien amasan səvəi Kumwesən. Rəmwhen ia pris rauvei pen narimnari me m Kumwesən ia təkure nifatə, iou mwi iakauvei pen nari riti min. Nəri nəha iakauvei pen m Kumwesən in i nərmama rɪpko mhə irəha nəkur Isrel. Nənə iakokeikei mə Nənɪmwɪn Ikinan tro irəha həuvehe mhəmher, mho ikinan i, nənə Kumwesən rerɪn tragien ti nuvehiiien irəha.

¹⁷ Ti nəri nə mə iou aposol riti səvəi Iesu Kristo, ro pen iakukurən nəfiutəien iou ti wok səvəi Kumwesən. ¹⁸ Mətə rəknekɪn mə takəgkiari ia nari riti iou atukw iakɪno. Takɪni a nəfe Kristo rɪno ia nirak ti nuviiien nərmama rɪpko mhə irəha nəkur Isrel həuvehe mho nəkwai Kumwesən. Kristo rɪno wok ia nəgkiariien səiou mine noien me səiou.

¹⁹ Nənə in rɪno wok ia nɪskaiien səvəi nɪmtətien me mine narimnari me kamətoni kamərkərinari irə. In rɪno irəha pam ia nɪskaiien səvəi Nənɪmwɪn Ikinan. Ro pen iakɪni irapw pam nəgkiariien amasan səvəi Kristo, iakɪməkupwən fwe Jerusalem mevən ia kwopun me pam meste pen tənə nəha Ilirikam.

²⁰ Nənə ia nəpɪn me iakokeikei mə takəvisau irapw

15:16: Rom 1:5, 12:3, Rom 11:13, Fil 2:17   **C 15:16:** Uə iərmama sə ramo tukwini nari m Iesu Kristo   **15:18:** 2Kor 3:5   **15:20:** 2Kor 10:15-16

nægkiariien amasan sǝvǝi Kumwesǝn ia kwopun me nepwǝn sǝmǝme kǝpkregi raka mhǝ nǝghi Kristo ikǝn. Iakǝpwǝh nokeikeiien mǝ takuvrhǝkin nari ia tǝkure nǝri sǝ iǝrmǝpǝ rinǝmri irapw.

²¹ Mǝtǝ rǝmwhen ia nǝgkiariien i kǝmǝrai pen ia Nǝkukuǝ Ikinan rani mǝ,

“Nǝrmama sǝmǝme kǝpkini irapw mhǝ iǝrmama nǝha mǝnraha, irǝha tuhǝtoni in nǝnǝ nǝrmama sǝmǝme hǝpkregi raka mhǝ, irǝha tuhǝukurǝn.”

²² Noien i iakamo mamevǝn ia kwopun me sǝpǝmsǝpǝ nǝpǝn rǝpǝk ramǝsisǝg iou ti nuveheien mǝtoni kǝmiaha.

Pol rokeikei mǝ trǝtoni nakalasia me fwe taon nǝha Rom

²³ Mǝtǝ tǝkwtǝkwuni wok sǝiou ia kwopun i rǝno sampam. Ia nuk me rǝpǝk iakokeikei mǝ takuvehe mǝtoni kǝmiaha. ²⁴ Ro iamǝnhi irǝ rerǝk rǝrhi mǝ takuvehe mǝtoni kǝmiaha nǝpǝn takevǝn ia tǝnǝ i Spen. Nǝpǝn takuvehe tsarǝ nǝpǝn kwakwa a, nǝnǝ iakokeikei mǝ tihasitu ia nirak ia navǝnien sǝiou.

²⁵ Mǝtǝ tǝkwtǝkwuni iakamevǝn fwe Jerusalem mǝ takasitu ia nǝrmama me sǝvǝi Kumwesǝn fwe ikǝn. ²⁶ Nakalasia me fwe ia profens mi nǝha Masetonia mǝne Akaea rerǝnraha ragien hǝuvei pehe mane me nepwǝn trasitu ia nǝrmama me sǝvǝi Kumwesǝn fwe Jerusalem sǝmǝme nautǝ sǝvǝnraha riwǝn. ²⁷ Rerǝnraha ragien a ti noien nǝha. Nǝnǝ nǝpǝrhienien sǝvǝnraha kaon rarǝ ti nǝkur Isrel ti nǝri nǝ mǝ irǝha hǝuvehe

15:22: Rom 1:10-13   **15:24:** 1Kor 16:6   **15:25:** Wok Me 19:21

15:26: 1Kor 16:1, 2Kor 8:1, 2Kor 9:2,12, Wok Me 24:17   **15:27:**

Rom 9:4, 1Kor 9:11

mamhəuvehi pəri narimnari amasan me səvəi nəkur Isrel ramasitu ia nənimwɪnraha. Ro iamɪnhi irə ratukwatukw mə nərmama rɪpko mhə irəha nəkur Isrel irəha mwi tuhasitu ia nəkur Isrel, mhəuvei pen narimnari amasan me səvənraha trasitu ia nɪpwrənraha. ²⁸ Takuvehi mane i həməuvei pehe miou mevən muvei pen mɪnraha. Nənə nəpɪn iako sampam ia nəri i, iakier mevən ia tənə i Spen, nənə ia navənien səiou takuvehe mətɔni kɪmiaha. ²⁹ Nənə iakukurən mə nuveheien səiou sə takuvehe tukumiaha irə, trukuer ia narimnari amasan me səvəi Kristo mə kɪmiaha tihəregi ramasan.

³⁰ Piak me, ti nəri nə mə kitaha samahatətə ia Iesu Kristo lərimənu səkitaha, nənə Nənimwɪn Ikinan ramo kitaha samokeikei kitaha me, iakaməres kɪmiaha mə tihəfwaki əknekɪn m Kumwesən tukw iou rəmwhen iou mwi iakaməfwaki tukwe. ³¹ Tihəfwaki mə Kumwesən truvehi raka iou ia rəgi nəkur Jutia səməme həpkɪni mhə nɪpərhienien ia Iesu. Nənə tihəfwaki mwi mə nəpɪn takevən mier pen fwe Jerusalem, nərmama me səvəi Kumwesən fwe ikin rerɪnraha tragien ti nasituien səiou. ³² Nənə ia noien nəha, trɪni mɪnuə nəkwai Kumwesən pərhien, takuvehe mətɔni kɪmiaha ia nagienien, nənə kitaha pam reritaha tragien. ³³ Pwəh Kumwesən i in nukune nəmərɪnuien tramarə tukumiaha. Ouəh, pwəh ro iamɪnhi.

16

Pol rani ramasan revən ti nərmama me səpəmsəpə fwe taon nəha Rom

¹ Iou iakani pehe tukumiaha i mə kitirimətaha Fipi, ramasitu ia wok səvəi nəfwakiiēn fwe Kegkria, in prən amasan riti. ² Ramasan mə tihəuvehi in ruvehe mo kuatia kimiaha min ia nəghi Iərimənu səkitaha, noien nəha ratukwatukw mə nərmama me səvəi Kumwesən tuho. Trini minuə nari riti səvənhi riwən, ramasan mə tihəsitu irə, ti nəri nə mə in rinasitu ia nərmama həpik, masitu mwi ia nirak.

³ Tihəni tukwini ramasan səiou revən ti Prisila mine Akwila, kimrahar minrau iamharo pəri wok səvəi Iesu Kristo. ⁴ Irau krinouərer irapw mə trouemhə ti nasituien ia nirak. Ripko mhə iou əpa, mətə iou mine nakalasia me pam səməme ripko mhə irəha nəkur Isrel kimaha iahaməni tanak ti nirau. ⁵ Tihəni tukwini ramasan səiou revən mwi ti nakalasia me səməme kamhousəsimwin irəha me fwe ia nimwə səvənrau.

Tihəni tukwini ramasan səiou revən ti iərmama keikei səiou Epainetas, in riməkupwən mini nīpərhienien ia Kristo fwe ia profens nəha Esia.

⁶ Tihəni tukwini ramasan səiou revən ti Meri, in raməmwur pik ti nasituien ia kimiaha.

⁷ Tihəni tukwini ramasan səiou revən ti Antronikas mine Junias kimrahar nəkur Isrel kimrahar minrau iamharevən ia kalapus. Aposol me kamhəsiai irau, irau krīməkupwən ia nirak rouni nīpərhienien ia Kristo.

⁸ Tihəni tukwini ramasan səiou ia nəghi Iərimənu səkitaha revən ti Ampliatas keikei səiou.

⁹ Tihəni tukwini ramasan səiou revən ti Urpanas, kitaha min samo pəri wok səvəi Kristo.

Tihəni tukwini ramasan səiou revən mwi ti Stakis keikei səiou.

¹⁰ Tihəni tukwini ramasan səiou revən ti Apeles, in rinahatən pen raka mə in iərmama pərhiən səvəi Kristo.

Tihəni tukwini ramasan səiou revən ti Aristopolas mine nərmama me ia nəkwai nimwə səvənhi.

¹¹ Tihəni tukwini ramasan səiou revən ti Herotion iəmə Isrel riti mwi.

Tihəni tukwini ramasan səiou ia nəghi Iərimənu səkitaha revən ti Narkisos mine nərmama me ia nəkwai nimwə səvənhi. ¹² Tihəni tukwini ramasan səiou revən ti Trifaena mine Trifosa, prən mi nəha krauo wok səvəi Iərimənu səkitaha.

Tihəni tukwini ramasan səiou revən ti Persis keikei, pran riti sə ramo pik wok səvəi Iərimənu səkitaha.

¹³ Tihəni tukwini ramasan səiou revən ti Rufas, iərmama riti sə raməmwur pik ti noien wok səvəi Iərimənu səkitaha.

Tihəni tukwini ramasan səiou revən mwi ti mama səvənhi. In rino ramasan miou rəmwhen ia mama atukwatukw səiou.

¹⁴ Tihəni tukwini ramasan səiou revən ti Asukritas mine Flekon, mine Heremes mine Patropas mine Heremas mine piəvtaha me nepwin səməme kamharə irəha minraha. ¹⁵ Tihəni tukwini ramasan səiou revən ti Filolokas, mine Julia mine Nereas irau kitiriməni, mine Olimpas, mine nərmama me nepwin səvəi Kumwesən səməme kamharə irəha minraha.

¹⁶ Tihəni ramasan tukumiaha me, mhakei m kimiaha me ia nakeien sə rəmher. Nakalasia me pam səvəi Kristo kamhəni ramasan tukumiaha.

17 Piak me, iakamægkiari skai m kímiaha mə tihaməsiari ti nərmama nepwɪn nəha ikɪn. Irəha kamhərũkwumen nəvisəien me, mamhouraha nahatətəien səvəi nərmama, mamhahatən nəgkiariien sə ropə ia nəgkiariien i kinahatən raka kímiaha irə. Tihəpwəh nevəniēn ipaka ti nirəha, 18 ti nəri nə mə nərmama səməme kamho iamɪnha irə, irəha həkko tukwini mhə nari m Kristo Iərimənu səkitaha, mətə irəha kamho tukwini nari m tipwɪnraha. Nənə ia nəgkiariien əsien me mine nəgkiariien me həpwəh nəmwhenien, irəha kamheikuə ia nərmama me səməme həkukurən amasan mhə nari. 19 Nərmama həuvəregi raka nəvisauien mə kímiaha hiamo nəkwai Kristo, ro pen rerik ragien pik tukumiaha. Mətə iakokeikei pik mə tihəukurən amasan nari ti noien atukwatukw me, nənə mhəpwəh nevəniēn ia noien ərəha me.

20 Kumwesən in nukune nəmərinuēn tripkko mhə tui in trəsēni kímiaha hieivə tesi Setan ia nisumiaha. Pwəh namasanien səvəi Iesu Iərimənu səkitaha tramarə tukumiaha.

21 Timoti iərmama sə iarauo pəri wok kımrau min rani ramasan tukumiaha.

Nənə Lusias mine Jeson mine Sosipata, irəhar nəkur imwak mirəhar, harni mwi ramasan tukumiaha.

22 Iou Tertius i iakmərai tukwini nəgkiariien səvəi Pol ia nəkukuə i iakani ramasan tukumiaha ia nəghi Iərimənu səkitaha.

16:17: Mat 7:15, Taet 3:10   16:18: Fil 3:19, Kol 2:4, 2Tes 2:3

16:19: Rom 1:8, Mat 10:16, 1Kor 14:20   16:20: Rom 15:33, Jen 3:15   16:21: Wok Me 16:1-2, Wok Me 19:22, 20:4

²³ Iəmə i Kaius rani ramasan tukumiaha. Iou Pol, iakamarə ia nimwə səvənhi, nənə nakalasia me kamhousəsimwɪn irəha me ia nimwə səvənhi irəha pam kamhəni ramasan tukumiaha. Erastas i ramərimənu ia mane me səvəi taon nəha mine piəvtaha Kwotas, irau mwi krauni ramasan tukumiaha. ²⁴ a

²⁵ Pwəh səuvehi utə nəghi Kumwesən revən fwe irənhə ia nəpɪn me. In əpa rukurən noien kimiaha hiərer əknekin ia nahatətəien səkimiaha. Noien nəha ramesi pen nəgkiariien amasan səiou mine nəvisaiuen ia Iesu Kristo. Ramesi pen mwi nəgkiariien səvəi Kumwesən sə nɪpwrən rɪnərkwafə fwe tui, ²⁶ mətə təkwtəkwunɪ mine Kumwesən rɪno pui nərmama hətoni. In Kumwesən sə ramarə rerɪn. Profet me səvənhi me fwe kupwən həmərai pen nəgkiariien nəha səvənhi ia nəkukuə me səvənraha. In rɪni mə nəgkiariien nəha traməkeikei mevən ti nərmama ia tənəmtənə me pam mə irəha tuhahatətə irə mho nəkwən. ²⁷ Kumwesən əpa in Kumwesən, in əpa rukurən nari. Pwəh nəgnəginiien revən tukwe in ia nuk nuk me ti nəri i Iesu Kristo rɪno. Ouəh, pwəh ro iamɪnhi.

16:23: 1Kor 1:14   a **16:24:** Niutestamen me nepwɪn kimərai pen ia nəgkiariien səvəi nəkur Kris fwe kupwən nəgkiariien riti ia vas 24 rani iamɪnhi irə minuə: “Pwəh namasanien səvəi Iərimənu səkitaha Iesu Kristo tramarə tukumiaha pam.”   **16:25:** Efes 1:9, 3:5,9, Kol 1:26, Rom 1:5   **16:27:** 1Tim 1:17, Jut 25

Nə̄kukuə̄ Ikinan
The New Testament in the Nafe (Kwamera) language
of Southeast Tanna, TAFEA Province, Vanuatu
Niutestamen long lanwis Nafe blong Vanuatu.
Le Nouveau Testament dans la langue Nafe de
Vanuatu.

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nafe (Nafe)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-06-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

26b0f540-c192-5878-be67-18ede9ab1416